

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 7 – 8 (382 – 383), година XXVI ————— 20 октомври 2008 година

РУМЕЛИЙСКИЯТ ПЛОВДИВ – ДОСТОЕН ЗА УНИВЕРСИТЕТ

**ЗА 48-И ПЪТ
ПЛОВДИВСКИЯТ
УНИВЕРСИТЕТ
ПОСРЕЩА СТУДЕНТИ**

на стр. 2

**ФРАГМЕНТИ ОТ
ЧУДОТО НА ЖИВОТА**

на стр. 13

Момент от откриването на учебната година

стр. 20 **БИСЕРИ ОТ ИЗПИТА ПО ИСТОРИЯ**

Наградата на Фондация „Пигмалион“ за принос в областта на филологията

Доц. д-р Владимир Янев бе удостоен с Наградата на Фондация „Пигмалион“ за принос в областта на филологията. Наградата се присъжда всяка година, като средствата за нея се осигуряват от Фондацията, а носителят ѝ се определя от жури, съставено от водещи учени от Филологическия факултет. Тази година журито бе с председател проф. дфн Иван Куцаров и членове - проф. дфн Клео Протохристова и доц. д-р Живко

Иванов. Церемонията по награждаването се състоя на 16 октомври в тържествена обстановка в новата сграда на Фондацията, а наградата бе връчена от г-н Емил Стоянов – президент на Фондация „Пигмалион“.

Честито на доц. Владимир Янев, който е редовен сътрудник и член на редакционната колегия на университетския вестник.

„Пловдивски университет“

Пловдивският университет за 48-и път посреща студенти

Новата учебна година беше открита тържествено на 28 септември в Концертна зала, изпълнена до краен предел от преподаватели, първокурсници и гости. Събитието уважиха министърът на транспорта Петър Мутафчиев, заместник министърът на образованието и науката доц. д-р Ваня Добрева, Негово Високопреосвещенство Пловдивският митрополит Николай, заместник-кметът на Община Пловдив Георги Шопов, депутати.

Обръщайки се към първокурсниците, ректорът проф. д-р Иван Куцаров започна академичното си слово с думите: „Уверявам ви, че не сте сбъркали в избора си, защото днес ставате членове на една от най-могъщите български образователни структури – вторият по големина и значимост университет и най-

големият в Южна България.“

Вземайки повод от словото на ректора, министър Мутафчиев каза, че не само не са сбъркали в избора си, но и са улучили в десетката, идвайки в Пловдивския университет.

Митрополит Николай отправи благословия към студентите с думите: „Вие сте щастливи, че имате за свой патрон една ярка звезда – свети преподобни Паисий Хилендарски. Не забравяйте своята православна вяра, род и език и усилията ви ще бъдат възнаградени.“

По традиция абсолвентите предадоха на своите колеги от първи курс символите на Университета – ключа, знамето и книгата.

48-та академична година в Пловдивския университет започна с добри показатели. Приети са над 3000 първокурсници, които ще учат в

Предаване символите на Университета пред официалната трибуна, на която се виждат ректорът проф. Иван Куцаров, митрополит Николай, министър Мутафчиев и заместник-министър Добрева

64 бакалавърски програми, а магистърските са около 100. В Университета са записани 56 души с доказан български произход от Молдова, Украйна и Западните покрайнини. В подготвителните курсове по

български език са се записали около 150 младежи от Гърция, които през следващата година ще могат да се обучават в избрана от тях специалност.

„Пловдивски университет“

Европейска нощ на учените 2008

Гл. ас. д-р Тодорка ДИМИТРОВА
катедра „Експериментална физика“

Нощта на учените, стартирала през 2005 г. в рамките на инициативата „Учените в Европа“, отново даде възможност на широката публика да преоткрива учените и техния магически свят. Вълна от мероприятия, посветени на науката, премина на 26 септември през цяла Европа. В България тя беше отразена под формата на различни забавни прояви в София, Пловдив, Варна, Русе, Стара Загора, Сливен и Добрич, подкрепени от Агенцията за устойчиво развитие и евроинтеграция, Съюзът на учените в България, множество университети и обществени организации.

Целта на всички прояви беше да се насочи интересът на обществото към учените и тяхната роля за неговото икономическо и социално развитие, както и за повишаване качеството на живот. Специално внимание беше отделено на младите хора и тяхното кариерно развитие в науката.

Тази година фокусът на Европейската нощ на науката попадна върху природните науки и в частност – биология, химия,

опазване на околната среда. Във връзка с това бяха организирани конкурс на тема „За устойчиво развитие на деня чрез наука и иновации“, фотоконкурс „Учените в действие“, атрактивна изложба „Да превърнем отпадъците в забавна научна игра“.

„Какво всъщност казва Дарвин за човека?“ беше дискутирано на чаша кафе в Cafe Scientifique в телеконферендна връзка между Кеймбридж, Атина и София, с

участието на историка на науката Джон Ван Уай от Университета в Кеймбридж и млади български учени, победители в конкурса за разбираемо говорене на наука „Лаборатория за слава“ (Феймлаб). Паралелно с това младите комуникатори на науката представиха забавен спектакъл „Науката в приказките“. В него участваха и финалистите в „Лаборатория за слава“ от катедра „Експериментална физика“ на Пловдивския университет – гл. ас. д-р Тодорка Димитрова и физикът Стефан Николов. Двете събития бяха реализирани с помощта на Британски съвет, България.

Нощта беше наситена с развлекателни програми, прожекция на филми, изложби, свободни дискусии, нощ на музеите, и много други събития, разкриващи ролята на науката в съвременния живот, както и приноса на българските

учени в нея. Специално издание, посветено на „Българската следа в науката“, стихосбирката „Стъпки“ (стихове от български учени) и други печатни материали бяха предоставени свободно на посетителите. В кабинетите по любопитство: „Наука в куфар“, „Водна екология“, „Дистанционни изследвания на Земята“, публиката имаше възможността да участва в забавни научни експерименти.

В една нощ хората се срещнаха с магията на науката, за да разберат, че учените са сред нас ежедневно, а науката е интересна и забавна. И да отнесат със себе си посланието, че наука е не само в научните лаборатории, тя пряко допринася за повишаване стандарта на живот. Науката е предизвикателство и необходимост на нашето съвремие.

Необходима е промяна във възможностите за научно развитие

Разговор с д-р Атанаска Тенева, член на Комисията по образование и наука в НС

През юли парламентът прие Закона за кредитиране на студенти и докторанти и той беше обнародван в Държавен вестник (бр. 69 от 5 август 2008 г.). Целта на този закон е да се подобряват условията за достъп до висшето образование. Законът се основава на няколко принципа: 1.) участие на студентите и докторантите във финансирането на обучението; 2.) насърчаване на конкуренцията между висшите училища за предоставяне на по-качествено висше образование; 3.) гарантиране на равен достъп до висше образование на лица независимо от социалния им статус; 4.) сътрудничество между държавата и банките по повод кредитирането на студентите и докторантите.

По темата за закона и за някои тенденции в българското образование разговаряме с Атанаска Тенева, депутат от Коалиция за България и член на Парламентарната комисия по образованието и науката. Г-жа Тенева е доктор по философия и преподавател в системата на висшето образование.

– Д-р Тенева, какви условия за получаване на кредит са посочени в този Закон?

– Право да кандидатстват за кредит имат студенти и докторанти – български граждани, граждани на друга държава – членка на Европейския съюз, на друга държава от Европейското икономическо пространство или на Конфедерация Швейцария. Желаящите да получат кредит трябва да отговорят на няколко условия, част от които са: да бъдат на възраст под 35 години, да се обучават в редовна форма за „бакалавър“, „магистър“ или в образователно-квалификационната степен „доктор“. Те не трябва обаче да имат вече придобита същата образователно-квалификационна степен или степента „доктор“.

– Оказа се, че Законът има десетгодишна история...

– Запозната съм с няколко законопроекта, внасяни в 38-то и 39-то Народно събрание. При единия от тях имах сериозни забележки, защото се получаваше така, че кредитът едва ли не излизаше търговски и родителите на студентите трябваше да станат гарант на своите деца. Тогавашните студенти в Пловдивския университет Николай Костов и Христо Алексиев, представители на неправителствената организация „Информационно общество“, направиха социологическо проучване сред колегите си дали биха ползвали кредит.

Мнението на анкетирания беше, че не желаят техните родители да връщат кредита им. Тази позиция даде сигнал, че трябва да се търси друг модел – с гаранции от държавата. И в новоприетия закон те са налице. Всичко това може да се види в законовите разпоредби.

– Според тиражираната в медиите информация само вие, колегите ви от Коалиция за България д-р Пламен Славов и Иван Славов сте направили предложения при дебатирането на законопроекта. Този факт буди ли някакви безпокойства?

– Да, но съществена е заявената воля на мнозинството народни представители в подкрепа на закона. Някои депутати с действията си показаха, че са против, но нека да не политизирам ситуацията.

Студентите са разумни хора и сигурно са разбрали кой е застоял зад тях.

Притеснена съм обаче, че закъснява финализирането на Рамковия договор между Министерството на образованието и българските банки. Разговарях с министъра на образованието (бел. ред. – 24 септември, сряда) и той ме информира, че предложението за Рамков договор е изготвено и се съгласува с Министерството на финансите. Смятам за необходимо процесът да се ускори. За целта ще използвам и възможностите по време на парламентарен контрол. Студентите плащат своите такси в началото на семестъра, а учебната година в университетите вече започна...

– Какъв е моделът на българския университет и има ли конкуренцията между вузовете?

– Не съм сигурна, че има единен модел. Според мен в българското висше образование не трябва да се изработват само финансови

Д-р Атанаска Тенева

модели и да се прокламира автономността на държавните университети. Конкуренцията е свързана с авторитета на различните висши училища и доверието към тях. Изначалният въпрос е какво е виждането ни в перспектива за развитието на нашето висше образование. Каква поръка възлага държавата на българските университети и от какви специалисти има потребност обществото. Много важна е реализацията на младите хора, завършили един или друг български университет.

Докато се обсъждаше законопроектът за кредитирането, правителството прие нови условия за стипендиите на докторантите. Размерът на стипендията вече е 450 лв., и то необлагаеми. Това е сериозен акт и силно се надявам изкушените в науката да продължат и в докторската степен. Тази година във фонд „Научни изследвания“ има три пъти повече пари, отколкото през 2007 г.

В държавата има и Национален иновационен фонд, който е към Министерството на икономиката и енергетиката. Сериозна задача е, но би било добре да се мисли за бъдещото структуриране на единен фонд. Така ще се гарантира цялостна политика на проектно финансиране на научните изследвания и иновации. Все пак предназначение на науката е и приложението на нейните постижения в реалната икономика.

– Член-кореспондентите и академиките ще получават пожизнено месечна сума, равна на депутатската заплата. Закъсняло признание с икономически ефект или навременна реакция е това решение?

– Това е едната страна на сериозното отношение на държавата към признатите авторитети на българската наука. Надявам се следващите месеци да продължат стъпките и с възнагажденията на професорите и доцентите, на всички преподаватели. Но да не забравяме, че депутатската заплата зависи от средната заплата в страната и именно тя може да бъде отправната мерна единица.

– Член сте на Комисията по образованието и науката. Дискусионна ли е атмосферата в нея?

– Атмосферата е дискусийна, но на мене ми се иска да бъде и още по-работна. Между заседанията на комисията да се работи повече по конкретното оформяне на различни нормативни документи, защото заседанието има своя дневен ред и понякога се натрупват доста законопроекта. Говоря за екипната работа и извън заседанията. В извънзаседателен формат например аз участвах в обсъждания в Пловдив и София върху концепцията на акад. Петър Кендеров за научните степени и звания. И смятам, че има концептуална готовност за нов Закон за научните степени и звания. Последната дискусия в Съвета на ректорите, състояла се на 6 октомври, обаче показа, че едва ли скоро ще се стигне до единно становище. Според мен промяната във възможностите за научно развитие е необходима, за да изберат талантиливите млади хора науката за сфера на своята професионална реализация.

Интервю на
Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

Румелийският Пловдив –

Проф. д-р Никола БАЛАБАНОВ

От която и епоха да го погледнем (ако имаше „машина на времето“), със своите приказни сценни хълмове и с диадемата, която му даряват водите на река Марица, Пловдив винаги ще бъде възприеман като едно от най-прекрасните творения на Природата. „Най-красивият“, „най-бляскавият“, „най-блестящата метрополия на Тракийската провинция“ – древните летописци не пестят възхищенията си от града.

Географските и природните дадености неизбежно се преплитат с историческите реминисценции и така външният облик на града започва да се асоциира с неговото историческо минало. „Тракийски и елински полис, гордост на Филип Македонски, на когото приема и името, седалище на римски легиони, духовна опора на византизма, после крепост на българите на юг от Балкана, мечта за кръстоносните рицари, свързващо звено между Изтока и Запада“ – така оценява историческото място на Пловдив незабравимият професор Николай Генчев (във „Възрожденският Пловдив“), наричайки го още „синоним на българското историческо битие и истински световен град“. На този талантлив наш историк дължим многогранното и задълбочено описание на обществото във възрожденския Пловдив – общество, „предизвикало експлозията на народностния дух към средата на XIX век“.

Зазоряването

По това време – средата на XIX-то столетие, Пловдив има вече достатъчно културни традиции, за да се утвърди като водещо средище на българската просвета. Тук през 1850 г. е открито Епархийско класно училище „Св. св. Кирил и Методий“. В него като учители през първите години работят Найден Геров, Константин Геров, Йоаким Груев (а по-късно Петко Славейков, Петко Каравелов, Димитър Благоев, Антон Безеншек, Георги Данчов – Зографина, Иван Мърквичка, Антон Митов и др.).

Пловдивското епархийско училище бързо се превръща в притегателен център за младежите от цялата страна. „То изпква като водещ организационен и педагогически център на новобългарското образование чрез дейността на плеядата учители и общественици, посветили живота си на неговото усъвършенстване, чрез обогатяване на съдържанието и програмата на учебния процес, чрез въвеждане на модерни педагогически методи и системи на обучение ... чрез въвеждането на националния празник на народната просвета ...

Така Пловдив станал инициатор на една внушителна национална манифестация, която обединила българската интелигенция, всички ратници за напредъка на просветата, която в последна сметка легнала като основен камък в българската културно-историческа традиция.“ (Н. Генчев).

(Век и половина по-късно Пловдивският университет е изтрил от своя календар този светъл празник. Нека да подкрепим инициативата на колегите от филологическия факултет и се вслушаме в призова на неговия декан доц. Ж. Иванов:

„Да възродим традицията.“ – в-к „Пловдивски университет“, бр. 5, 2008 г.)

През 1861 г. в Пловдив е открито първото и единствено до

След книгите си „Закачки с Миналото на университета“ (2002) и „Парчета от спомени – частици история“ (2007) проф. Никола Балабанов прави опит да напише история (и предисторията) на университета с факти и документи. Тук публикуваме първата глава на бъдещата книга с работно заглавие „Пловдивският университет – мечти и реалности“.

Освобождението девическо училище „Благовещение“. В края на същото десетилетие се осъществява отколешната мечта на българските просветни дейци – да бъде открита гимназия във вътрешността на страната (дотогава българска гимназия има само в Болград, открита през 1859г.)

Много спорове са водени за мястото на бъдещата гимназия. Найден Геров отстоява правото на Пловдив да организира гимназиалното обучение, изтъквайки, че градът „по положението си е на най-изгодното място за едно училище с назначение да бъде разсадник на просвещението по всичката България“.

Знаменателното събитие става на 30 октомври 1868г. В Пловдив тържествено е открита първата българска гимназия (Габровската гимназия е открита четири години по-късно, през 1872 г., а в София реална гимназия е открита през 1879 г.). По този повод в-к „Македония“ пише: „Пловдивската гимназия може да ни бъде добър пример, че нощта се мина за нас, българите и взе

вече да се зазорява“.

В началото на 70-те години в Пловдив се полагат основите на организираното учителско движение. До Освобождението са проведени няколко учителски събора, които се занимават с проблемите на образованието. Значението на пловдивските учителски събори надхвърля границите на епархията; те се оценяват като принос в развитието на общобългарското образование. „Поради факта, че пловдивските учителски събори обединявали цвета на българската педагогическа интелигенция, Пловдив отново и отново изпъквал като активен духовен център на българските земи“ (Н. Генчев)

Особено силно нараства ролята на Пловдив в духовния живот на страната през първите години след Освобождението, когато в резултат на решенията на Берлинския конгрес (1 юли 1878г.), той става столица на автономна област, известна в историята като Източна Румелия. За седемте столични години (1878 – 1885) Пловдив се утвърждава като

най-важен просветен и културен център в България. По това време в него живеят и работят много видни интелектуалци и общественици.

Градът се издига като главно духовно средище на българските земи – „българската Атина“, както го нарича Луи Леже, „българския Ваймар“, според Маньо Стоянов, „културния център на „новата земя“, по думите на проф. Светлозар Игов („История на българската литература 1878 – 1944“).

С какво е заслужил нашият град да бъде сравняван с градове, известни като символи на разцвета на културата и просветата в световната история? Знае се, че през краткия „столичен“ период той дава на културната история на България редица важни приноси и традиции, които го превръщат в „първ значим български културен и литературен център в десетилетието след Освобождението“ (Св. Игов). Заслужава да се изтъкнат имената на най-значимите наши съграждани по онова време, онези, които го превърнаха в такъв център.

Въпреки че повечето от тях са известни (най-вече на старото

поколение), малко са съвременниците и съгражданите ни, които знаят, че в онези години те са създали истински

академичен облик на Пловдив

Правото да използваме академичната терминология ни дава списъкът на членовете на Българската академия на науките, приети от нейното създаване (като Българско книжовно дружество, 1869 г.) до сега. Този списък е поместен на последните страници (1329-1331) на Българската енциклопедия (София, 2007). Списъкът включва почетните членове от БАН, академиките (наричани по онова време „действителни членове“) и член-кореспондентите („дописни членове“).

Ето извадка от списъка на лицата, които са живели и работили в Румелийския Пловдив:

Почетни членове: Гаврил Кръстевич, Александър Екзарх, Иван Богоров, Петко Славейков, Найден Геров, Стоян Чомаков.

Академици (действителни членове на БКД): Стефан Бобчев, Иван Вазов, Константин Величков, Георги Вълкович, Иван Гешов, Йоаким Груев, Петко Каравелов, Трайко Китанчев, Михаил Маджаров, Иван Салабашев, Константин Стоилов.

Член-кореспонденти (дописни членове): Христо Данов, Стоян Михайловски (по-късно приет за действителен член).

Към тази поредица от признати деятели е справедливо да се прибавят имената на още трима пловдивски учители (работили в „Мъжката гимназия“ през румелийския период): Иван Мърквичка, Карел Шкорпил и Антон Митов, приети в БАН през 1918 г. Заслужават да се споменат и имената на учителите Антон Шоурек и Атанас Тинтеров, които по-късно стават професори във Висшето училище в София (както и Стефан Бобчев от основателите на педагогическия факултет).

От приведения списък се вижда, че по онова време (преди около 125 години) Пловдив е разполагал с повече личности, носители на академични звания, отколкото когато и да е по-късно. (Нека си пожелаем тази година пловдивската наука да даде своите попълнения в редовете на БАН. В обявения за тази година конкурс има няколко достойни кандидати от Пловдив.)

Разбира се, приведеният

ДОСТОЕН ЗА УНИВЕРСИТЕТ

списък далеч не изчерпва интелектуалния елит на румелийската столица. Могат да се посочат още много имена от „плеядата учители и общественици“, които са осигурявали нейната духовна атмосфера. Нима може да не се спомене името на Захари Стоянов, написал според С. Игов „най-пълната художествена енциклопедия на най-българското време – Април 1876 г.“. Без претенции за изчерпателност заслужават да се споменат имената на поредица изтъкнати педагози и книжовници: Антон Безеншек (създател на българската стенография), Димитър Душанов, Георги Данчев-Зографина, Григор Караджов, Пантелей Наботков, Драган Манчов, Екатерина Каравелова, Димитър Матевски, Лудвиг Лукаш и още много други, чиито имена пловдивската общественост не бива да забравя.

Много от посочените имена са известни на българската общественост. Нека припомним някои от големите приноси на пловдивчани, които превърнаха града ни, според думите на проф. С. Игов, в „първия литературен и духовен център на нова България.“

През 1881 г. в Пловдив е създадено Научно книжовно дружество със следното ръководство:

Председател: Иван Вазов;

Зам. председател: П. Наботков;

Секретар: Гр. Караджов;

Касиер: И. Салабашев;

Деловодител: Ст. Бобчев.

Уставът на дружеството е одобрен от генерал-губернатора Ал. Богориди и подписан на 05.02.1881 г.

Основната задача на дружеството е „разпространяване на науката и развитието на българската книжнина“. Неговите членове са предимно просветни дейци и учители – естественици, историци, литератори, математици и др., ръководени от благородната повеля да издигнат духовното развитие на народа чрез просвещението и науката.

За да изпълни задачите си, дружеството започва да издава периодично (ежемесечно) списание „Наука“. (Периодичното списание на БКД спира да се издава през 1976 г. и е възстановено през 1882 г.) Списанието има следните рубрики:

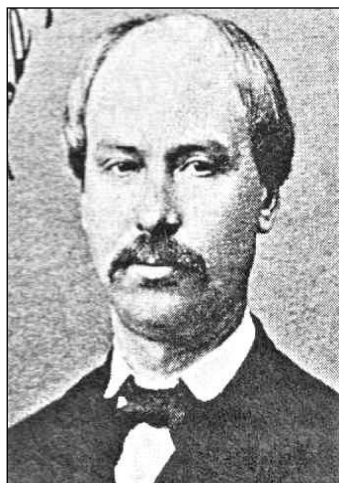
– *книжнина (художествени произведения, етнографски бележки, проблеми на литературата);*

– *наука (статии по естествознание, математика, социални и правни науки, история и лингвистика);*

– *педагогика (проблеми на школото образование и възпитание, отчети, разпоредби и др.);*

– *критика и библиография;*

– *вънкашен и вътрешен преглед*

Найден Геров – почетен член на БКД (БАН)

(обществени и политически проблеми);

– *смес*

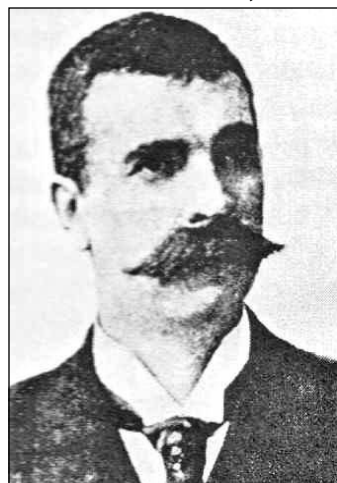
Главен редактор на сп. „Наука“ е Иван Вазов, а членове на редколегията са: К. Величков, Ст. Бобчев, И. Салабашев, С. Караджов, П. Наботков и др. Активно сътрудничат в неговото списване и Й. Груев, П. Славейков, П. Каравелов, З. Стоянов и др.

Списанието излиза от април 1881 г. до декември 1884 г. Тиражът му е 2 500 броя, повече отколкото има днешният орган на СУБ със същото название. (През 1998 г. ръководството на СУБ – Пловдив предложи да се възстанови Вазовото списание, но не получи подкрепа от научната общественост.)

За да се оцени съдържанието и значимостта на списанието, ще споменем, че в неговите броеве Ив. Вазов публикува повестите „Митрофан“ (1881 г.) и „Немилинедраги“ (1882–83), както и около двадесет свои стихотворения. Захари Стоянов печата откъси от „Записки по българските въстания“. Свои стихове и други произведе-

ния публикуват Петко Славейков и Константин Величков. Публикуват се и преводи от Юго, Зола, Байрон, Дикенс, Гогол, Тургенев и други европейски автори.

Списанието дава съществен принос за развитието и разпространението на теорията и практиката на педагогическите науки. В раздел „Педагогика“ са публикувани статии в областта на образованието, възпитанието и обучението,

Иван Вазов – действителен член (академик)

наставления, правилници, отчети за учебното дело. Още през първата година Й. Груев печата статиите „Качествата на добрия учител“ и „Училищна дисциплина“. Интерес представляват подзаглавията на първата статия: „Учителят трябва да бъде влюбен в професията си“, „Дарба за учителство“, „Дарба за дисциплина“(!), „Усърдие за нравствено развитие на децата“.

Редица статии с математическа насоченост публикува Иван Салабашев. Неговата статия „Нещо за изваждането“ и специалните задачи под общото заглавие „Задавки“ се отличават с оригинални педагогически виждания за обучението по аритметика и алгебра. (След Съединението Ив. Салабашев участва активно в строителството и управлението на младата държава – назначаван е шест пъти за министър в различни кабинети.)

Списание „Наука“ се превръща в основен двигател на научно-книжовния живот в Пловдив и в цялата страна. То оказва силно влияние върху културно-просветния живот във всички български земи – Източна Румелия и Княжество

България, в Одринска Тракия, Македония и Северна Добруджа.

По предложение на Й. Груев (по думите на Н. Генчев „бележит просвещенец, патриот и борец, алтруист и хуманист“) през 1883 г. излиза в продължение на една година списание „Училищен дневник“. На неговите страници се поместват дидактически и методически статии, рецензии за излезли педагогически трудове, разпоредби, инспекционни доклади и др. „Училищен дневник“ е първото педагогическо списание в следосвобожденска България.

По почин на бившия учител в Епархийското класно училище Тодор Бурмов (вицегубернатор на Пловдив през 1878 г.) започва да излиза първият общобългарски вестник след Освобождението – „Марица“ (През следващата година Т. Бурмов става първият български губернатор на София и министър-председател на първото българско правителство). Освен „Марица“, в Източна Румелия излизат още 35 вестника и списания: „Народний глас“ (редактори: Ст. Михайловски, К. Величков, И. Вазов), „Независимост“ (с основатели П. Каравелов и П. Славейков), „Борба“ (Захари Стоянов) и др.

Много още изяви – лични и колективни, могат да се изредят за времето, „когато Пловдив беше столица“. (Такова е заглавието на книгата, написана от Маньо Стоянов; София, 1973). Ето някои по-значими:

– *тук Иван Вазов съчинява своя поетичен шедьовър „Епопея на забравените“ (1881–1884 г.), „най-величествения национален поетически пантеон“ (С. Игов);*

– *през 1881 г. е открит първият професионален театър в България (Театър „Люксембург“);*

– *през 1882 г. е открита Областна библиотека и музей, която за дълго остава първият по значение национален книгохранителски център;*

– *издателствата и книжарниците на Христо Г. Данов и Драган Манчов отпечатват и разпространяват стотици книги с научно и педагогическо*

➔ от стр. 5

съдържание – учебници, студии, сборници. К. Величков и И. Вазов издават първата „Българска христоматия“ (1884 г.). Н. Геров подготвя своя „Речник на българският език“, който е издаден по-късно в пет части.

С основание можем да кажем, че в Пловдив се полагат основите на новата българска филология, езикознание и лексикография, което оказва влияние върху общокултурното развитие на страната. „Грижата за литературата се свързва с грижата за езика, за езиковото обучение, а оттам – и за преподаването изобщо, за училищното дело, за преводаческото изкуство, т. е. за различни и съвсем отдалечили се по-късно един от друг клонове на знанието.“ (проф. Бистра Ганчева)

Научните тенденции в педагогиката и образователното дело на Източна Румелия се разкриват и от факта, че на 31.12.1882 г. в Пловдив е създадено Околийско учителско дружество с председател Петко Славейков. На 2 и 3 април 1883 г. се провежда първата след Освобождението учителска конференция.

В центъра на вниманието – образованието

За това говори възхищението, което споделя френският учен Емил де Лавеле, когато посетил Пловдив през 1884 г.: „Тук държавният глава се задоволява с една стара къща, която по-скоро е руина (това е бившият конак), а двете нови големи сгради са предназначени за по-високото образование на момчетата и момичетата. Човек би помислил, че се намира в Северноамериканските щати.“

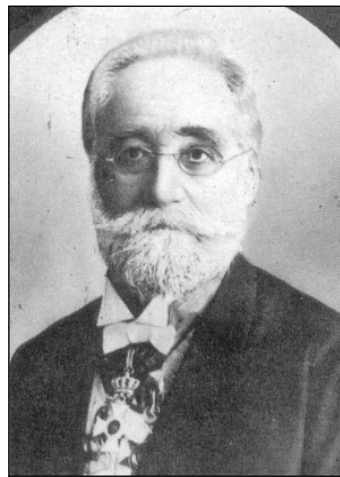
Мосю Лавеле е видял новата сграда на Девическото училище, построена през 1881 г. по проект на арх. Йосиф Шнитер и строящата се сграда на „Мъжката гимназия“ по проект на Пиетро Монтани – главен архитект на Източна Румелия (сегашната сграда на хуманитарната гимназия „Св. св. Кирил и Методий“). Твърде красноречива е и оценката, която учителят Николай Стоянов дава в своите спомени за онова време:

„Това, което видях в Пловдивската мъжка гимназия, далеч надминаваше онова, което знаех за тази просветна институция във втората столица на свободна България... По уредба на кабинетите и по пълнотата на научни пособия Пловдивската мъжка гимназия

надвишаваше Софийската мъжка гимназия. Тя се доближаваше до малък университет.“

(Красивата сграда, построена от П. Монтани и сега е една от най-забележителните постройки на Пловдив. Тя притежава разкошна актова зала с прекрасни орнаменти – дело на художниците Иван Мърквичка и Антон Митов. Всяка година кметът на Пловдив връчва на най-изявените просветни и научни дейци в града Почетния знак на Пловдив.)

Просветните дирекции, ръководени от Й. Груев (1879 – 1884) и К. Величков (1884 – 1885) неуморно работят за подобряване на образователното дело в Областта. Нека приведем някои съвременни оценки за тяхното дело:

Йоаким Груев – действителен член на БКД (БАН)

За Й. Груев: „Стъпил по право, по заслуги върху най-горното стъпало на управлението на народната просвета, той не само доказва своите отдавна доказани дарби да я ръководи, но и да създава, да твори за нея нещо ново, нещо нечуто до тогава в Румелия – цели научни институти.“ (Р. Колева, в сб. „Пловдив по пътя към модерния свят“, Пловдив, 1998 г.)

За К. Величков: „Сред множеството интелегенти в Пловдив той се оказва изключително подходящ за този пост – с богат опит на възрожденски учител и солидни познания в областта на литературата, изобразителното изкуство, театралното и учебно дело, блестящ оратор с утвърден авторитет и влияние.“ (И. Кибритова, в същия сборник)

Показателно за политиката на Дирекцията на народното просвещение е нарастването на средствата от бюджета на Областта за образованието през „румелийските години“:

1879/ 1880	1880/ 1881	1881/ 1882	1882/ 1883
780 000 гроша	1 200 000 гроша	1 400 000 гроша	2 400 000 гроша

В бюджета за 1883 г. са били предвидени 32 стипендии за изпращане на младежи в чуждестранни университети, от които 9 за педагогически и юридически специалности, 5 – за физико-математически и т. н.

Едновременно с това, ръководителите на Областта разбират, че изпращането в чужбина за обучение не е най-правилният подход и започват да мислят за откриване на Висше училище (университет) в Пловдив.

Идеята за откриване на висше училище в България е обсъждана

Константин Величков – действителен член на БКД (БАН)

от изявените просветни дейци още преди Освобождението. Имало спор само за мястото на бъдещия университет. Когато Пловдив става столица на Източна Румелия, тази идея въодушевява местните интелектуалци и през 1884 г. вече има принципно решение за откриване на висше училище в града. Предвижда се в него да се подготвят съдебни и административни служители (юристи), политици и икономисти.

Директорът на народното просвещение Константин Величков (възпитаник на Султанския лицей в Цариград) разработва проект за административния правилник на училището, който е публикуван във в-к „Марица“ (бр. 713 и 716 от 10 и 24 май, 1885 г.). Проектът е съгласуван и одобрен от директора на правосъдието в Източна Румелия Стефан Бобчев (завършил право в Московския университет) и директора на финансите Михаил Маджаров (възпитаник на Роберт Колеж).

Правилникът съдържа 67 члена, които определят програмата, реда за приемане на студентите, таксата и срока на обучение (три години над средното образование). Учебната програма включва: история на правото, гражданско и криминално право със съдопроизводство, административно, търговско, финансово, международно право и политическа икономика.

Правилникът предвижда и въпросите за управление и организация на училището. При гарантирана автономия (самоуправление), ръководството трябвало да се осъществява от „декан“ (главен управител) и професорски съвет.

Всичко било готово – програмата и преподавателите, с оглед през есента да започнат учебните занятия. В преходните разпоредби било посочено откриването на Висшето училище да стане на 1 октомври 1885 г. Настъпилите исторически и политически събития, обаче осуетяват осъществяването на тази идея. Провъзгласяването на Съединението на 6 септември и последвалата го Сръбско-българска война рязко сменят приоритетите в действията на управляващите. Пловдив – този „синоним на българското историческо битие и истинския световен град“, още веднъж се извисява духовно като великодушно отстъпва на поизостанал по онова време град да поеме функциите на столица на обединената държава. Така, печелейки присъединяването на Източна Румелия към Княжество България, градът ни губи някои възможности, сред които и откриването на първия български университет.

Без да сме съдници на Историята, остава да се присъединим към „въздишката“ на проф. Николай Генчев, изразена чрез трогателния завършек на „Възрожденският Пловдив“:

„Трябва да се съжالياва, че този град със своята богата и патриотична върхушка, с високообразованата си и модерна интелигенция, с първокласните институции, с будното българско население, преминало през една от най-великите, каляващи българския дух битки на Възраждането, със стабилните си международни търговски и културни контакти, със самочувствие на голям международен център, не можа да стане средище на Третата българска държава.“

Национална кръгла маса „Съединението и 100 години Независимост на България“

Самуил ШИВАЧЕВ
История – IV курс

На 6 септември отбелязахме 123 години от Съединението на Княжество България и Източна Румелия. По този повод в Пловдив – градът, който стана сцена на събитията около Съединението – се проведе Национална кръгла маса, в която взеха участие министър-председателят на Република България – Сергей Станишев, председателят на 40-то НС Георги Пирински, проф. Андрей Пантев, проф. Маргарита Михнева, представители от БСП, БСМ, ВМРО, ПП „Лидер“, неправителствени организации, преподаватели и студенти от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“: доц. д-р Иван Джамбов (заместник-декан на ФИФ), д-р Тодор Бистрашки, д-р Симеон Кацаров, докторант Демян Борисов, както и депутати и министри. Темата „Съединението и 100 години от независимостта на България“ обхващаше двете най-важни събития в следосвобожденската ни история. Целта на срещата бе младите хора да могат да дебатират върху историческата проблематика и върху съвременните измерения на двете събития.

През 1878 година с Берлинския договор великите сили разделиха България на 5 части. Така се създаде българският национален въпрос, който включва три аспекта: 1) Съединение на Княжество България и Източна Румелия; 2) Обявяване на независимостта на България; 3) Освобождение на българите, останали извън територията на свободна България.

Така след като великите сили оставиха българите във веригите на разделение-

то с клаузите на Берлинския конгрес от 6 септември 1885 г., българите, въдушевени и скандирайки: „Долу Румелия! Да живее Съединението!“, строиха част от тези вериги. Под ръководството на Захари Стоянов, Иван Стоянович, д-р Георги Странски и други видни дейци се слага край на изкуственото разделение на българите от двете страни на Стара планина. Както каза проф. Пантев: „... бе извършен един акт, който убеди европейската общественост в моралността и справедливостта на това дело. Съединението е бунтът на нетърпеливите ... Жандармерията вместо да се бие с княжеските войски се прегръщаше и викаше „Да живее Съединението!“ И въпреки че днес не е на почит да се говори добро за Русия, трябва да признаем, че тя създаде условието в Източна Румелия да няма турски гарнизони.“

Премиерът Станишев цитира мисълта: „Единственият извод, който може да се каже за историята на народите е, че народите не правят извод от своята история“, с която той не е съгласен и заяви, че на нас ни липсва национално самочувствие, а имаме „богат исторически багаж“, като сред примерите е победата ни да се изписва в европейската документация ЕВРО, а не ЕУРО, и то на кирилица. Ако това се случеше в наша съседна държава, щяха да направят тридневни празненства, за да си вдигнат националното самочувствие. Премиерът каза още, че такива празници трябва да ни обединяват, а тази кръгла маса е доказателство за обединението на младите хора от различни политически партии.

Съединението и неза-

С тържествен водосвет започна учебната година за специалност Теология

На 30 септември беше открита учебната година за специалност „Теология“. В присъствието на преподаватели и студенти от Философско-историческия факултет и на представители на универси-

тет. Теология ще изучават 15 студенти редовно обучение и 16 – задочно. Заместник-ректорът по учебната дейност доц. д-р Запрян Козлуджов заяви, че са избрали тази база за нуждите на специалността,

Сред официалните гости бяха митрополит Николай и заместник – ректорът доц. Запрян Козлуджов

тетското ръководство Негово Високопреосвещенство Пловдивският митрополит Николай отслужи тържествен водосвет. Той изрази надежда, че Пловдивският университет, семинарията и митрополията ще се превърнат в един своеобразен духовно-образователен комплекс.

За подготовката на учебната програма е ползван опитът на Софийския и Великотърновския универси-

тетско ръководство Негово Високопреосвещенство Пловдивският митрополит Николай отслужи тържествен водосвет. Той изрази надежда, че Пловдивският университет, семинарията и митрополията ще се превърнат в един своеобразен духовно-образователен комплекс.

защото в Стария град се намират църквите „Света Богородица“, „Свети Димитър“, „Света Марина“, „Св.св. Константин и Елена“ и „Света Неделя“.

От обществения комитет „Православни ценности“ и Международния обществен фонд „Единство на православните народи“ дариха литература за библиотеките на ФИФ и митрополията.

„Пловдивски университет“

висимостта на България са две взаимно свързани събития, т.е. Съединението не може без Независимостта и обратното. Проф. А. Пантев каза: „През 1908 г. свалихме духовните фесове и нашите революционери, хайдутти, воеводи и свещеници можеха да ни погледнат спокойно!“ В действителност Независимостта от 22 септември 1908 г. скъсва окончателно връзката с нашите духовни поробители и позволява на България и Турция да се развиват самостоятелно и да градят нормални

отношения. Независимостта е юридическото признаване на Съединението. От международна гледна точка на 6 септември 1885 г. няма обединение на Северна и Южна България, а просто Гаврил Кръстевич е сменен от княз Александър I като управител на Източна Румелия.

След кръглата маса може да се обобща, че именно младите хора са тези, които могат да намерят пътя между сериозния исторически анализ на двете ключови събития и политическото им приложение днес.

Какво ни казват гените за нашия произход?

Гл. ас. д-р Евелина ДАСКАЛОВА

През хилядолетията историята на човешкия вид остава записана в нашите гени. Въпросът е можем ли да я прочетем. Могат ли гените да ни разкажат за най-великото пътуване на човека – разселването му по планетата Земя? Кога и как всеки от нас е пристигнал на мястото, което обитава в момента? Доколко всички сме свързани в едно голямо семейство? На тези въпроси се опитва да отговори Генографският проект, който е най-мащабното генетико-антропологично проучване досега. Проектът е започнат в 2005 г., очаква се да приключи през 2010 г. В него участват 10 световни генетични центъра, изследването се подкрепя от IBM и телевизионния канал National Geographic.

ИСТОРИЯТА В НАШИТЕ ГЕНИ

Когато ДНК се предава от поколение в поколение, по-голямата част от нея се прекомбинира, като този процес е в основата на генетичната неповторимост на всеки човек. Има обаче и някои участъци в ДНК, които се запазват непроменени през дълги периоди от време, и в които много рядко настъпват случайни мутации. Тези участъци се наричат генетични маркери. Различните човешки популации носят различни маркери. Проследяването на всички маркери може да реконструира филогенетичното дърво на човешкия вид. Това е една от целите на Генографския проект. Както казва един от участниците в проекта, генетикът Спенсър Уелс: "Най-великата историческа книга е записана в нашата ДНК".

Някои участници в генографския проект се опасяват, че той е започнал прекалено късно. В бързо глобализация се свят популациите се смесват, много генетични маркери изчезват и историческите сигнали се размиват. Затова една от основните задачи на проекта е да се вземат максимален брой ДНК проби от изолирани популации, например племена, живеещи традиционен начин на живот, непроменен от хиляди години, както и представители на малки културни

и етнически общности, които все още са изолирани.

ГЕНОГРАФИЯТА НА ЕВРОПА

Наскоро група изследователи от Швейцария и САЩ разработват метод за анализ на ДНК, който позволява с висока точност да се определи мястото на раждане на човека. Учените са изследвали ДНК проби от над 3 хиляди европейци и са ги свързали с местата, където тези хора са родени. Авторите откриват, че генетичната карта на Европа се покрива с доста голяма точност с географската.

Открита е силна зависимост между генетичното различие и географската дистанция. Авторите отбелязват, че само от информацията в ДНК на даден човек могат да определят къде е роден, с точност до няколкостотин километра. Според изследването, 50% от геномите на европейците са се разместили в радиус до 300 км, а 90% – до 700 км от мястото на своя произход.

В хода на изследването е установено, че при жителите на Южна Европа генетичното многообразие е по-голямо от това при северноевропейци-

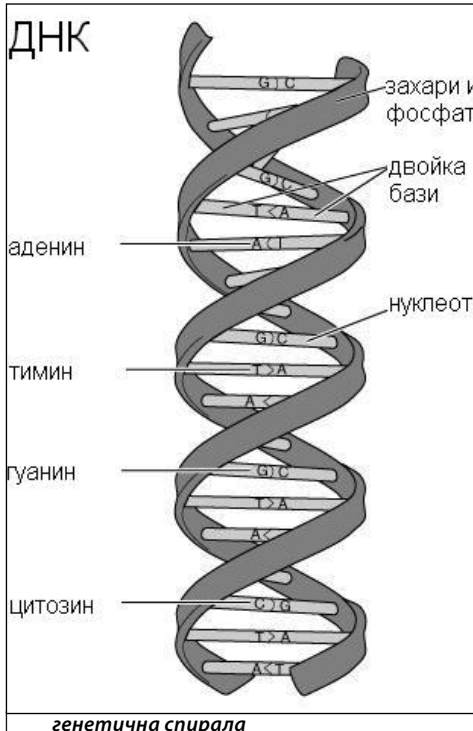
те. Това отразява тяхната сложна история с множество миграции и нашествия.

А каква е нашата, българската генетична история? За съжаление, както в Генографския проект, така и в по-новото изследване въпросът за генетичната история на България е засегнат съвсем периферно. Откъде произхождаме ние? Най-точен

В лабораторията на проф. Кременски обаче са проведени и първите "генографски" изследвания в България.

Какъв е нашият произход? Оказва се, че този въпрос е много сложен и генетичните му отговори са нееднозначни. Това е логично за страна с толкова древна история и култура. Според едно от изследванията на проф. Кременски 22 % от мъжете у нас носят генни характеристики на мъже, които са живели по тези земи поне преди около 8000 г. В същото време, при по-скорошно изследване на неговия екип, според своята митохондриална ДНК (която се предава само по майчина линия, от майка на дъщеря) българката се оказва 100% европейка. Данните от изследването на 100 проби митохондриална ДНК доказват, че българките носят всички халпотипни линии на европейките и нямат характерната за азиатците М-линия. По-старо проучване показва, че една част от мъжете в България са дошли на кон от степите на Азия. Всеки пети българин пък носи местни гени на 7000-8000 години. Над 20% от мъжете у нас още носят чертите на тайнственото население, живяло на Балканите много преди траките, славяните и прабългарите.

Колко древен народ сме всъщност? Сензационните разкрития на проф. Кременски може да разбунят духовете в родната историческа наука, която и без това е в процес на реорганизация. Във всички случаи, българската ДНК крие още много неразгадани тайни.

отговор би трябвало да очакваме от българската наука.

БЪЛГАРСКИЯТ ГЕНОМ

Проф. Иво Кременски е ръководител на Националната генетична лаборатория, където с помощта на международен екип се работи предимно в областта на медицинската генетика. Наскоро е открита причината за наследствената атрофия на периферната нервна система, изследва се генетичната основа на рака, на инфекциозните заболявания (включително СПИН), на някои зависимости и др.

Come on everybody, хуманитаристиката има смисъл!

Боряна РАЙНОВА

Да изучаваш хуманитарни науки е голямо предизвикателство, без значение дали ще е литература, философия, етнология, история и т.н. Няма капитали, няма бюджети, няма нещо черно на бяло – образно казано. Резултатите никак не се появяват тук и сега. Ха, какво по-голямо предизвикателство? Да се заемеш с нещо, което е далеч от това да си мечтаеш за последен модел BMW, мезонет в центъра на София, сексапилен съпруг/а и два мушморочка, щъкащи около барбекюто в най-новата придобита вила в Банско или Св. Власт. И аз си мечтая за тия джунджурии, проблемът ми е, че мечтая за много повече.

Няма нищо случайно – попаднах в специалност етнология или културна антропология (както му казват повечето европейци). Не стига, че ти се пълни главата с не знам какви си теории, свързани с пътешественици и изследователи, но взимаш и целия курс на българска филология, т.е. излизаш хуманитарист на втора степен. Значи ли това, че ще ми е двойно по-трудно да се сдобия с мечтания бюджет? Отговор все още нямам, затова ще давам направо.

Нося ви съвсем пресни новини от най-големия европейски конгрес по антропология в Европа EASA – European Association of Social Anthropologists, провел се в Любляна, Словения от 25 до 30 август и от шестата конференция MASN – Moving Anthropology Student Network, състояла се в Осилница, Словения от 19 до 24 август.

Осилница – китно селце, разположено на словенско-хърватската граница. Пейзажът повече от перфектен – планини, поточета, тревички, пчелички. Интересно би било да отбележа, че бе пълно с мечки, рисове и елени. Успях да се запозная само с няколко от рогатите екземпляри. Мисля си каква ли революция в антропологията щях да предизвикам, ако бях интервюирала някои от местните мечоци. Уви, обаче – останах си отново с мечтата за „велика“ антроположка или по-скоро зооложка.

Така наречената студентска

Питам се какво се иска, за да се почувстваш ценен, успял и щастлив, пък било то и за мъничко? Да си търпелив, да си работлив, да вярваш... да си мутра...? Ако някой знае отговора, по-долу ще оставя контакти за връзка.

конференция се провеждаше за шести път. Предишните бяха заели място в Италия, Хърватия, Полша, Германия и Австрия. Първото българско участие бе именно на тази в Словения. Първото, но не и последното!!!

Словения е определено Швейцария на Балканите. Не му е тук времето и мястото да се правя на туроператор, така че ще си спестя чисто туристическите впечатления – просто силно препоръчвам това мъничко, чаровно кътче от световната карта, което идея си нямам как, но е успяло да съчетае австрий-

(повярвайте ми, това не се случва често). Минаваш, пък било то и само чрез слушане на представената теренна работа на колегите ти, през Африка, Америка, Азия, Европа, Балканите (те са особено място, както се досещате, затова им отдавам и по-специално място) – доклади, workshops, филми, снимки, впечатления.

След тази „мини“ конференция от 90 млади антрополози скачаш на EASA – най-голямото антроположко събитие в Европа, където официално имаше 1200 професионални

Участници в студентската конференция Осилница, Словения

ски, балкански и средиземноморски културни „подправки“. Густо, майна!

Темата на студентската конференция бе свързана с граници. Доста парадоксално се получава, когато в продължение на една седмица дискутираш всякакъв тип въображаеми и невъображаеми рестрикции и в същото време си пресичаш словенско-хърватската граница просто ей така... все едно излизаш от вкъщи и влизаш в кварталното магазинче. Границите си ги налагаме ние – без значение в какъв аспект се изразяват те – териториално, етнически, сексуално, професионално и т.н.

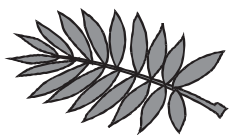
За няколко дни имаш възможност да споделиш своя антропологичен опит и да си свериш часовника с хора, които разбират за какво се бориш

антрополози. Не знам колко доклада и workshops, филми и какво ли още не се водеха, само да кажа, че програмата бе 90 страници. Всичко това се изнесе за 3 дни (евала на братята словенци). И после... с какво сме се били занимавали...?!? Няма частича от човека и неговата дейност, която да не може да бъде засегната от антропологията. Да го разбереш и още повече да го осмислиш се изисква време и труд, а не да си седиш и да се оплакваш колко си зле и как политиците са ти виновни. Че то къде не са? Не искам да вкарвам каквито и да било отрицателни нотки за прескъпото си отечество, въпреки мнението ми, че на много места в България „чалга“ начинът на мислене до такава степен се е загнездил в съзнанието на хората, та дори Бойко

Борисов не би могъл да го мръдне. Нищо против чалга ритмите – напротив!!! Тук може би е редно да се обърна към всички онези заклетни античалга фенове – Азис се слуша не в кварталната кръчма, хора, Азис звучи в двореца на Любляна, редом с разни класически цигу-мигу и руски романси!!! Не Валя Балканска, не мистерии на българските гласове – АЗИС! Че той си е цяла мистерия – аз така и не можах да разбера що за идентичност е неговата. Определено все едно някой ме бе цапнал с мокър парцал по главата, тъй като се самоопределям като заклета рокаджийка, но моя културен идентитет не е кой знае колко по-различен от неговия, така че си имах компания по време на официалната церемония по откриване на конгреса в словенската столица.

Благодаря на ръководството на Философско-историческия факултет и на Студентския съвет, че ми помогнаха да преживея преживяното. Подобни усещания силно препоръчвам, особено на хора, които не си задават въпроса – какво ще бачкам след това? Моята философия тук е – ВСИЧКО! Независимо по какъв начин ще си изкарвам средствата за хляб и цигари знам, че винаги ще съм хуманитарист, защото ИМА СМИСЪЛ. Не бих се захванала да промотирам каквото и да било (особено безплатно!), ако не бях сигурна в него. И независимо колко перверзен тип, изкуствен VIP или егоцентрик си, би трябвало на първо място да си Човек. Благодарности и на доц. Николай Нейчев, в чието изследване открих: „Аз съм сигурен в себе си. Човекът представлява тайна. Трябва да я разгадаеш, и ако я разгадаваш цял живот, недей да казваш, че си си изгубил времето; аз съм се захванал с тази тайна, понеже искам да бъда човек“ – Достоевски.

bo.rainova@gmail.com

Поглед към зеления

Флората и растителността

Проф. д-р Стефан СТАНЕВ

Преди години млад момък от малко тракийско селце край брега на Марица напуснал бащиния си дом и тръгнал с войските на Александър Македонски към далечните земи на Азия. След време за проявена безмерна храброст момъкът получил от великия пълководец като награда владетелския меч на Вавилон и станал негов господар. Прочули се надалеч славата и мощта му, стигнал слухът за тях и до Тракия. На два пъти помалкият му брат идвал в двореца, веднъж да иска помощ срещу набезите на варварите, и втори път да го склони да си дойде и види болната им майка, която преди да се пресели на небето искала за последно да прегърне любимия си първороден син. И двата пъти могъщият владетел на Вавилон не чул молбите на брат си. „Ако някога, синко, ти стане свидно за родния край и се върнеш в Тракия, дано се вкамениш!“ – проклела го заради студения му безчувствено сърце умиращата майка.

Минали години. Вече стар и тежко болен, владетелят повикал най-верния си слуга и му заръчал: „Когато умра, натовари шест камили с

имане, на седмата сложи ковчега ми и се отправете за Тракия. Там ме погребете, в родната земя! Сега, в последните си дни, все за нея мисля и бленувам, все тя е пред очите ми със зелените си поля, със златото на кротката си есен и пълните с риба бистри води на Марица...“

Изпълнил верният слуга последната воля на господаря си. След дълго и тежко пътуване по море и суша керванът стигнал равното тракийско поле и потеглил на запад сред изкласилите ниви, ширнали се под бездъното синьо небе. Късно вечерта умореният керван спрял да пренощува недалеч от брега на пълноводната бистра река. Слугата се огледал наоколо, въздъхнал с облекчение, навел се над ковчега и тихо казал: „Господарю, стигнахме вече. Тук е твоята родна земя.“ И станало чудо. Щом ковчегът докоснал земята, на мига се вкаменил, вкаменили се и лежащите наблизо натоварени с имане камили... Майчината клетва се сбъднала! Много векове минали оттогава. Ден след ден времето неуморно навявало пръст върху вкаменените седем камили, догдето сред равното поле израснали седем високи хълма. Върху тези хълмове лежи днешният Пловдив

Така големият майстор на словото Ангел Каралийчев разказва в легендата си „Майчина клетва“ историята за появата на пловдивските хълмове. Увлечателна легенда, красива, тъжна и романтична, но... легенда. А каква е научната истина?

Преди милиони години, някъде на границата между мезозойската и неозойската ера (между късната креда и ранния палеоген), по дълбок разлом, образуван по време на нагъването на Средногорската геосинклинала, между старите палеозойски кристалини скали (андезити) се вneiderили мощни езици магмена маса. По-късно масивът, който свързвал Средна гора и Родопите, потънал и само отделни негови части останали да стърчат като острови сред новформираното Тракийско поле. Денудационните процеси (ерозията, предизвикана от водата, вятъра, температурните промени и други външни фактори) svelкли тънката кристалинна (андезитна) покривка над възвишенията и на повърхността останали сиенитните скали, образувани от застиналата магма. Че хълмовете са само върховете на потънал обширен масив потвърждава и общата им подземна връзка, която въпреки вековната разрушителна човешка дейност, все още може да се установи и външно по запазените седловини и леки повишения на терена между тях.

Прието е, че пловдивските хълмове са седем на брой: Младежки хълм (Джендемтепе), най-високият, 285,5 м; Хълм на освободителите (Бунарджика), 265 м; Данов хълм (Сахаттепе), 227 м; Трихълмие (Тримонциум), състо-

ящо се от Таксимтепе – югозападно, 195 м, Джамбазтепе – югоизточно, 212 м, и Небеттепе – южно, 207 м; Марково тепе, южно от Хълма на освободителите и свързано с него, 189 м (безмилостно експлоатирано в миналото като кариера и напълно унищожено неотдавна, когато беше решено на това място да се строи спортна зала). Съществувал е още един хълм, осмият, известен като Петрица (Каменица). Той е бил напълно разрушен през 1884 г. при градежа на сегашната бирена фабрика „Каменица“, която е построена върху неговите основи.

Самотните хълмове сред околната обширна равнина и близо течащата до тях пълноводна някога Марица са великолепно природно съчетание, което е привлякло вниманието още на първите човешки същества, дошли в тези земи. Най-удобни и сигурни за живеене са били трите хълма, слети почти в едно, затова и те са се заселили именно на тях. Археологическите разкопки по безспорен начин доказват, че Трихълмието (и по-специално най-южната му част – Небеттепе) е било обитавано още през Средния неолит, т.е. преди около 6000 години, в края на третото и началото на второто хилядолетие пр.н.е.

Това древно човешко поселение и редки природни дадености отрежда на Пловдив мястото на един от най-старите и най-живописните градове на Балканите и в Европа. Неговата хубост и природна неповторимост са изтъквали още най-старите хроникъри и пътешественици, те продължават да впечатляват и днес всеки, който за пръв път го посети.

Изолираните сред равнината хълмове силно са привличали вниманието и на природоизпитателите. Изучавайки тази част на страната или минавайки оттук на път за Ориента, те не са пропускали възможността да ги обхоят и да публикуват сведения за тяхната геология, флора и фауна. Между тези първи природоизпитатели са геолозите Ами Буе, Огюст Викенел, Фердинанд Хохцетер и др., зоолозите Август Форел, Франц Клапелек, Виктор Апфелбек, Ото Райзер и др., ботаниците Имре Фривалдски (природоизпитател с ботанически и зоологически интереси), Виктор Янка, Йозеф Веленовски и др. След Освобождението многократно са ги посещавали и първите наши учени-естественици, между които проф. Георги Бончев, проф. Наум Николов (дал най-изчерпателни сведения за произхода и геологическия състав на тепетата), проф. Стефан Георгиев, проф. Николай Стоянов, проф. Борис Стефанов, д-р Иван Буреш, Георги Христович и др. Много учени са ги посещавали и писали за природата им и по-късно, интересът към тепетата не е преминал и днес, макар че от някогашната им флора и фауна е останало твърде малко. Промените в тях са започнали много, много отдавна, още от времето, когато човекът се е заселил тук, и прогресивно са се увеличавали до наши дни.

Първите научни сведения за флората на пловдивските хълмове се съдържат в някои от публикациите на споменатия известен унгарски природоизпитател Имре (Емерих) Фривалдски, който от периода

1833-1870 г. организира седем експедиции за изучаване на флората и фауната на Балканите, по време на една от които (втората, през 1834-1837) неговите пратеници Карл Хинке и Константин Манолеску се установяват в Пловдив и през пролетта и лятото на 1834 г. събират растения и животни в околностите на града и близките Родопи. Между намерените от тях растения по хълмовете Фривалдски описва няколко нови за науката вида, каквито са например сходната метличина (*Centaurea affinis*), младежкото плюскавиче (*Silene subsonika*), четинестовлакнестият опопанак (*Orophanax hispidum*) и редица други, повечето от които след време се оказват известни вече растения и поради това минават в синонимиката. С името на Фривалдски се свързва намирането на Младежкия хълм и на едно от най-интересните ендемични растения в Балканската флора – подуточашковото клинавче (*Astragalus physocalyx*), събрано от неговите пратеници и описано няколко години по-късно от руския ботаник Ф.Б.Фишер.

Близо 40 години след пратениците на Фривалдски, през 1871 г., хълмовете са посетени от друг унгарски ботаник, изследовател на флората на България и Балканите, Виктор Янка. Янка публикува списък от около 40 растения, намерени от него главно по младежкия хълм, по-интересни между които са средиземноморският шпорец (*Delphinium halteratum*), компакното плюскавиче (*Silene compacta*), разперената детелина (*Trifolium diffusum*) и др., в това число и новият за науката вид

свят на Пловдив

на пловдивските хълмове

медова перуника (*Iris mellita*).

Към края на века по хълмовете, и пак най-вече по Младежкия хълм, често са ботанизирали събирачите на растения на пражкия професор Йозеф Веленовски, Вацлав Стрибърни (от Садовското земеделско училище) и Херменгилд Шкорпил (учител в Мъжката гимназия в Пловдив). Въз основа на получените от тях материали и материалите, събрани по хълмовете лично от него по време на едно от посещенията му в България (третото, през 1889 г.), Веленовски съобщава редица нови за България и нови за науката растения, между които са например румелийската жълтуга (*Genista rumelica*), румелийското карамфилче (*Dianthus rumelicus*), румелийският зюмбюл (*Niacintella rumelica*) и др. Именно на Веленовски науката дължи първите по-системни и по-обстойни сведения за флората на пловдивските хълмове, публикувани в редица негови статии и обобщения в класическите му съчинения „Флора Булгарика“ (1891) и „Флора Булгарика. Суплементум I“ (1898). След него сведения за отделни растения, намерени по хълмовете, съобщават и ботаниците д-р К. Х. Рехингер син (1933), К. Домин (1932), Ф. Новак (1936) и др., също и българските автори С. Георгиев, Н. Стоянов, Б. Стефанов, И. Урумов, Б. Ахтаров и др.

Първата статия, посветена специално на флората на хълмовете, е на споменатия учител Х. Шкорпил. Тя е публикувана през 1897 г. и носи заглавието „Върху пловдивската флора (с геоложки и фаунистични бележки)“. В нея Шкорпил изброява най-характерните и най-интересните (според него) растения, които е наблюдавал през различните сезони по хълмовете и най-вече по Младежкия хълм и Хълма на освободителите, като засяга също и флората на другите пловдивски околности, също и на културните растения, отглеждани в дворовете и градинките в града.

Специално за дървесните и храстовите видове е посветена статията на лесовъда Димитър Димитров „Естествена дървесна и храстова растителност по пловдивските тепета“ (1938). В нея той

изброява най-често срещаните видове (диворастящи и култивирани) по отделните хълмове, прави някои разсъждения върху заселването им тук и препоръчва най-подходящите за засаждане декоративни представители.

Твърде подробен анализ на флората на пловдивските околности има в статията на проф. Н. Стоянов „Разпространение на средиземноморската растителност в Южна България и връзката ѝ с тютюневата култура“ (1922). В нея са включени обаче и растения от един значително по-широк район край Пловдив, обхващащ околностите на Садово, Поповица, Катуница, Първомай, Маноле и други селища, без да се посочва къде се срещат изброените растения, тъй че въз основа само на нея не могат да се правят точни изводи и заключения за флората на хълмовете.

Много по-конкретен е анализът на флората на пловдивските хълмове (от гледище на нейния произход и принадлежност към различните фитогеографски центрове), съпроводен с пълен списък на видовете (но без да се посочва кой от тях къде расте), има в книгата на проф. Б. Стефанов „Фитогеографски елементи в България“ (1943). Между другото на проф. Б. Стефанов принадлежи и описанието на локалния за Джендемтепе реликтен ендемит четинест кантарион (*Hypericum setiferum*).

Доколкото ми е известно, с изучаване на флората и възможности за залесяването на хълмовете преди около 40 години се е занимавал пловдивският лесовъд инж. Матей Матеев, 20 години по-късно (като дипломант във Висшия лесотехнически институт) и инж. Георги Селенски. Техните материали обаче не са публикувани, не съм запознат и с ръкописите им. Заслужава да се спомене и него-

лемият хербарий с растения от Пловдив и близките околности на някогашния учител естественик и известен пловдивски музикант д-р Павел Недков.

За състава и характера на флората и растителността на даден район от значение са, освен ортографията, петрографията (основната скала), гидрографията и почвата, също така и географското положение, климатическите особености и

Изглед към Сахатметепе

степената на прякото и косвеното човешко влияние.

Климатът на Пловдив се определя като преходноконтинентален и се характеризира със сравнително мека зима (но с неустойчивост на зимните температури – при фьон могат да стигнат +20 °C, а при температурни инверсии падат под -30 °C), горещо лято, топла и продължителна есен и хладна пролет (понякога с късни пролетни и ранни есенни слани). Средната годишна температура е 12,2 °C, а средната годишна амплитуда – 23,4 °C. Абсолютните стойности (особено минималните), които имат много съществено значение за развитието на растенията, са съответно +41,9 °C (5 юли 1916 г.) и -31,5 °C (януари 1942 г.). Средните годишни валежи са 515 мм (под средните за страната) с максимум

през лятото (144 мм; 62 мм – юни) и минимум през зимата (115 мм; 32 мм – февруари).

Във фитогеографско отношение Пловдив спада към Медитеранската провинция на Европейската широколистна област, която се характеризира с разпространението на ксеротермни гори от космат дъб (*Quercus pubescens*), благун (*Quercus frainetto*) и цер (*Quercus cerris*), и на мезофилни гори от летен дъб (*Quercus robur*, в широк смисъл) и полски бряст (*Ulmus minor*), разпространени в цялото тракийско поле и вече напълно унищожени и превърнати в обработваеми земи. Долината на р. Марица (както и долините на другите меридионално течащи реки в Южна България – Струма и Места, също и Черноморското крайбрежие) е важен фитоклиматичен път за проникването от юг дълбоко на север на редица по-южни (средиземноморски и субсредиземноморски) растителни видове, които се концентрират най-вече по терените с варовикова скална основа. (Във фитогеографската литература те са известни като „медитерански оазиси.“) По долината на р. Марица това влияние достига до Бесепарските ридове, изградени главно от мрамори, и още по на запад (вече не така силно изразено) до варовиците на Белово и Сестримо. Макар и разположени по на изток и по на юг от тези локалитети, именно поради силикатната си основа (сиенит) пловдивските хълмове не са така богати на средиземноморски и субсредиземноморски растения. Въпреки това, тяхното местоположение и по-меките климатични условия в района на Пловдив имат за резултат разпространението и тук на редица такива растения, каквито са например: червена хвойна, кукуч, румелийско лютиче, средиземноморски шпорец, етненска тлъстига, полегал хипекоум, румелийски кантарион, сплеснат птичокрак, извито клинавче, храстовиден хришел или смин, игликова айважива, бенедиктинска пресечка, испански сколимус и др. между които и най-интересните, отдавна унищожени ендемични видове подуточашково клинавче и четинест кантарион.

Продължава в следващия брой

Изследванията на LHC ще очертаят направленията за физиката на частиците през следващите няколко десетилетия

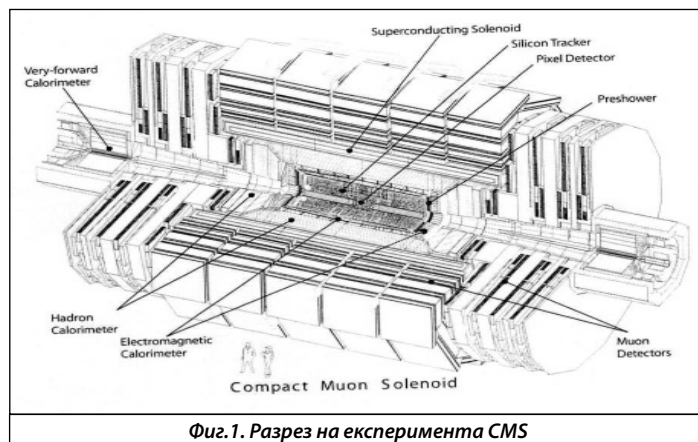
Доц. д-р Ваню ЧОЛАКОВ

На 10.09.2008 в 10 часа и 28 минути бе получен първият ускорен сноп протони на колайдера (ускорител на насрецини снопове) LHC (Large Hadron Collider) в Европейския център за ядрени изследвания – CERN, Женева. Успешният пуск на най-мощния съвременен ускорител дава основания в най-близко време да се достигнат проектните параметри (Енергия на стълкновение 14 TeV и светимост¹ на взаимодействащите снопове $10^{34} \text{ cm}^{-2} \text{ s}^{-1}$) и да започне редовната експлоатация на това уникално съоръжение. Това ще даде възможност да получат отговори многобройни въпроси от фундаментален характер, натрупани през последните няколко десетилетия в хода на изследванията на структурата и свойствата на материята и на силните взаимодействия.

Ускорителят на насрецини снопове (колайдер) LHC е построен в CERN, Женева. Той е разположен в тунел, намиращ се на дълбочина около 100 m под земната повърхност и е с диаметър 9 km (дължина около 27 km).

Основният (p-p) режим на работа е с протонни снопове. Енергията на протоните в системата център на масите е 14 TeV, а проектната светимост е $10^{34} \text{ cm}^{-2} \text{ s}^{-1}$. LHC ще ускорява и тежки йони (Pb-Pb режим) до енергия в системата център на масите 1150 TeV (2,76 TeV/нуклон) и проектна максимална светимост $2.10^{27} \text{ cm}^{-2} \text{ s}^{-1}$. В ускорителя протоните и йоните се ускоряват по такъв начин, че формират групи от частици („пачки“), в които има по 10^{11} протони или $9.4.10^7$ йони. На всеки 25 ns (p-p режим) или 124,8 ns (Pb-Pb режим) две такива „пачки“ се пресичат (сблъскват) и частиците в тях взаимодействат. Двата снопа се отклоняват за пресичане в четирите точки на взаимодействие, където са разположени детекторните комплекси (експерименти) ATLAS, CMS, ALICE и LHCb. ATLAS и CMS са експери-

ментни с общо предназначение, проектирани да изследват физиката на елементарните частици в енергийната област, достижима за LHC. ALICE ще изследва кварк-глюонна плазма, а LHCb – физиката на елементарните частици, съдържащи b-кварки.

Фиг. 1. Разрез на експеримента CMS

Проектната стойност на ускорителния комплекс LHC е три милиарда швейцарски франка, а на експериментите – два милиарда. Финансовият ресурс, концентриран в CERN за реализиране на изследванията на LHC, отразява водещия приоритет на тази научна дейност в Европейския съюз.

Детекторът CMS (Compact Muon Solenoid) е проектиран за изследвания с цел търсене на нова физика, включваща нови фундаментални частици и взаимодействия, както и прецизни измервания в рамките на утвърдени модели и теории. Стандартният модел е теорията, която понастоящем дава най-добро описание на елементарните частици и техните взаимодействия. Независимо какво точно ще разкрият изследванията в TeV-енергетичната област, последиците за физиката на елементарните частици ще бъдат дълбоки. След няколко десетилетия на интензивно разработване на теоретични модели,

Muon Solenoid) (Фиг. 1) има цилиндрична структура с диаметър 15 m, дължина 22 m и тегло 12 500 тона. Характерно за дизайна му е използването на свръхпроводящ магнит, осигуряващ поле от 4 Tesla в обем с вътрешен диаметър 6 m и дължина 13 m, който е достатъчно голям, за да се разположат в него трековият детектор, електромагнитният калориметър и адронният калориметър. В стоманената структура извън свръхпроводящия магнит, която връща и затваря магнитния поток, са разположени четири концентрични слоя камери за регистрация на мюони.

Физическата програма на CMS покрива широк спектър

предлагащи разнообразни варианти за физика извън рамките на Стандартния модел, данните от LHC ще дадат възможност за решаваща експериментална верификация и изясняване за избраната от Природата реализация. Така резултатите от изследванията на LHC ясно ще очертаят магистралните направления на развитие на физиката на частиците през следващите няколко десетилетия.

Изграждането на CMS, чиято стойност е около 450 милиона швейцарски франка, се извършва и с български принос и участие, уредено с официално споразумение между CERN и България и отразено в документа „Меморандум за разбирателство“, подписан от българска страна през 1999 г. Поето беше задължение на стойност 600 000 швейцарски франка за изграждането на бързодействащи камери от типа RPC (Resistive Plate Chambers), които са важна част от тригерната система на CMS. През 2005 година успешно и в срок приключи дейността по изпълнение на този ангажимент. Монтажът и функционалното тестване на RPC-камерите се извърши в специално оборудвана лаборатория в ИЯИЯЕ от екип специалисти от ИЯИЯЕ и Физическия факултет на СУ. Макар и скромни, приносът на нашата страна към изграждането на CMS е инвестиция, с която се отварят вратите за по-нататъшно участие на български научни колективи в уникалните изследвания, които ще се провеждат на LHC съвместно с учени от всички европейски страни, САЩ, Русия, Япония и други.

За участие в експеримента CMS наскоро бе създаден научен колектив от ИЯИЯЕ-БАН и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (доц. д-р Ваню Чолаков и група студенти от Физическия факул-

1 Светимостта на ускорител, в който две групи от n_1 и n_2 частици се сблъскват с честота f , се дефинира като

$$L = f \frac{n_1 n_2}{4\pi\sigma_x \sigma_y}$$

Фрагменти от чудото на живота

За сборника на Йордан Костурков

„Добри момчета, лоши момичета“

Петър АНАСТАСОВ

Написаното от Йордан Костурков винаги е било запазена марка на едно самотитно, талантиво и високоинтелигентно присъствие в съвременната българска литература. Допада ми това изящно, артистично, на пръв поглед спонтанно, но всъщност постигнато в условията на една безпощадна самовзискателност владее на думите. Авторът познава техните неизчерпаеми възможности като градивен материал на повествованието и се наслаждава на тяхната способност да информират, да рисуват, да творят мелодика, да кодират сюжетни предположения и тайни послания. Това придава на разказите му ненавратлива полифоничност и способност да проникват зад бронята на хладнокръвието и безразличието – нещо особено важно в едно враждебно за истинската литература общество.

Тази проза подкупва със своята непосредственост и безхитростност, но това е само

нейният повърхностен пласт – любезна прозрачност, която предоставя на читателя възможност да надникне в дълбините на един дълбоко премислен, наситен с мъдрост и вълнуващи морално-етични внушения запис на фрагменти от чудото на живота.

Йордан Костурков е автор, който изцяло се доверява на своя любим художествен похват – достоверен разказ за достоверни събития. Съчинителството му е чуждо. Чужди са му вариантите на приказните превъплъщения, измислицата, дидактиката. Но това не означава, че разказите му са написани случайно и безадресно. При този автор нищо не е случайно.

Той ще разкаже уж между другото историята на една възможна, но неосъществена

в далечната младост среща със случайно момиче („Мокри цветя“), но накрая ще ни сепне

с поредица от внезапни въпроси, които дълбоко ще уязвят нашата скрупулозна себичност, емоционалната ни разпуснатост, неспособността ни да улавяме мига на съдбата – все качества, които носят печата на едно объркано българско битие.

Ще забърка един артистичен коктейл от скандинавска митология и българска делничност („Друг път няма“), ще ни погъделичка с трепетите на една странна любов към още по-странна жена, ще ни смути с привнесената от всички минали времена и успешно ашладисана към днешното българско време „икономика на чувства-

та“ и ще ни шамароса с нелепия финал на невъзможната любов и човешката безизходница. Между другото, образът на Магда, която увенчава успеха на този великолепен разказ, е забележително постижение на своя автор.

Към своите пристрастия ще добавя очарователния разказ „Внушения в минало време“, един завладяващ творчески експеримент, който легитимира безспорния разказвачески талант на своя автор в контекста на едно модерно разбиране за тайните на миналото, които старателно крием, но от които измъкване няма.

В крайна сметка сборникът „Добри момчета, лоши момичета“ е книга-огледало на днешния български живот, който се оказва по-силен от желанието ни да го променим. В този смисъл този сборник може да бъде наречен и книга-предизвикателство.

Йордан Костурков е писател, който заслужава да присъства на днешния книжен пазар, защото творчеството му притежава безспорна съпротивителна енергия срещу бездуховността и меркантилността, които ерозират всички пластове на съвременната българска култура.

Убеден съм, че този автор заслужава интереса на читателите за принадлежността си към талантивите български писатели, които държат перото си далеч от шумоленето на парите.

Изследванията на LHC ...

➔ от стр. 12

тет). Бъдещата дейност на този колектив ще бъде ориентирана към участие в набирането на данни, поддръжка на детекторните подсистеми и във физическите изследвания, които ще се провеждат с детектора CMS. Предвижда се участие в работата по анализа на експериментални данни с цел регистриране на Higgs-бозони, в изучаването на процесите на раждане на двойки тип кварк-антикварк и в методически изследвания с цел калибровка на детекторните системи. Работата по обработката на данни от експеримента

CMS ще се извършва в специално създадената GRID-среда LCG, във връзка с което ще се развива и разширява съществуващата у нас GRID-инфраструктура. Апаратурното оборудване, с което се осъществи производството на RPC-камерите у нас, ще се използва за изследване на дългосрочната работа на детекторите RPC. По време на ежегодните спирания на ускорителя LHC ще се извършва профилактика и ремонт на вложената от българска страна научна апаратура в детектора CMS.

Литературна академия „Добромир Тонев“ набира нови членове

Литературна академия „Добромир Тонев“ започна редовните си сбирки на 13 октомври. Те се провеждат всеки понеделник в Синята къща (Стария град) от 18,30 ч. Клубът, който се ръководи от поета Антон Баев, кани млади поети и белетристи да се включат в неговата работа.

ПРОСТИТУЦИЯ не е равнозначно на ТРАФИК НА ХОРА

Огнян ФОРТУНОВ

18 октомври е Европейски ден за борба с трафика на хора. Провежда се за втори път по инициатива на г-н Франко Фратини и е важен компонент от дългосрочния ангажимент на Европейската комисия за превенция и борба с трафика на хора.

Множество агенции, правителствени и неправителствени, са ангажирани с противодействието, предотвратяването на трафика, с довеждането до знанието на широки граждански маси, че такова явление съществува и необходимостта от защита. В тази дейност основна е ролята на медиите.

В съзнанието на обикновените граждани битова обаче една склонност към отъждествяване на понятието "трафик на хора" с проституцията. Може би това се обяснява с обстоятелството, че проституцията е позната още от дълбока древност, докато трафикът на хора едва в последно време намери място в медийното пространство.

Цел на настоящата статия е да направи разграничение на двете понятия, като се надяваме с това да се повиши разбирането за същността на явлениято Трафик, а оттам и да се повиши ефективността при противодействието срещу него.

Има множество изследвания на проституцията и множество публикации в специалните издания по темата. Засега все още не е приета официална дефиниция на явлениято, като може би причината е неговата стратификация и многовариантност. Като работно определение за проституция можем да приемем, че това е дейност, извършвана от дадено лице за задоволяване сексуалните потребности на друго лице срещу някакво възнаграждение. Проституиращото лице създава какво върши и има за цел да го върши, т.е. такава е неговата воля. По своя воля то може както да приеме, така и да откаже предоставянето на услугата. Самó получава уговореното възнаграждение и се ползва от него. Самó решава кога да практикува и кога не. Самó решава кога да прекрати дейността. Разбира се, съществуват и форми на организирана проституция (известни са кварталите на "червените фенери"), но тук също

За разлика от проституцията, която се счита за най-древната професия, трафикът на хора се приема от повечето хора за относително нова, модерна форма на заробване и сексуална експлоатация. Това явление, което получи небивал растеж през последните години, все повече застрашава развитието на гражданското общество не само у нас, но и в световен мащаб.

се прилага принципът на договарянето за съвместна дейност.

Отношението към проституцията е най-различно, въпреки че в сферата на морала тя никога не се е ползвала с добро име. Счита се, че тя нарушава добрите нрави на обществото. По-важно е обаче отношението на законодателството, тъй като законът е този, който регулира обществените отношения. Съществуват три модела за законодателно регламентиране на проституцията:

Прохибиционистки модел –

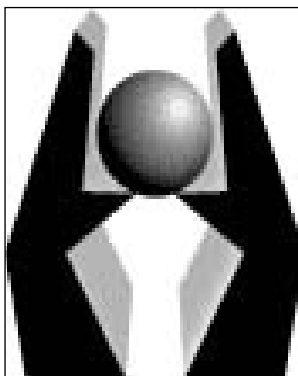
проституцията е забранена във всичките й форми, потребителите на услугите се преследват от закона. Такъв е моделът във всички щати на САЩ с изключение на 11 провинциални окръга в Невада, където се изисква регистрация и медицински прегледи; също Китай, Куба, Египет, Индия, Южноафриканската република; в Европа представителни са Швеция и Румъния.

Регулационен модел – практикуването на проституция, както и експлоатирането на проституцията на пълнолетни лица не е наказуемо деяние. Такъв модел съществува в Гърция, Турция, Холандия; също Нова Зеландия, където включително и сводничеството не се преследва. От европейските страни малко по-ограничен модел прилагат Белгия, Германия, Италия и Швейцария, където сводничеството е наказуемо, но проституцията и държането на публични домове са легални.

Аболиционистки модел – проституцията сама по себе си не е престъпление, но експлоатацията на проституцията на друго лице е престъпление. Така е в Аржентина, Бразилия, Канада, Етиопия, Израел и др. В Европа този модел се прилага в Австрия, Дания, Великобритания,

Естония, Франция, Исландия, Латвия, Норвегия, Испания.

Особен и уникален засега е моделът в Швеция. Там законодателят преследва проституцията обективно като явление, но острието на закона е насочено срещу другия участник в отношението – от субективна страна се преследва не проституиращото лице, а клиента. В Швеция считат, че ако от страна на обществото на жените е предоставена по-голяма или алтернативна възможност за генериране на доходи (напр. по-добри възможности за образование, професионална квалификация и др.) те не биха се заели с проституция, а биха се ангажирали с дейност, съхраняваща достойнството им. За да се елиминира атрактивността на проституцията в съзнанието на лицата, които

потенциално биха се заели с такава дейност, мерките са насочени срещу потребителя на предлаганата услуга. Максималната законова санкция е лишаване от свобода до 6 години, което за нашите представи може да изглежда малко, но за съзнанието на шведските граждани е едно от твърде тежките наказания. Още повече, че то не е единственото – обвиненият получава «присъда» и от семейството си, морален укор от обществото, а освен това се чувства наказан от самия факт, че му е предявено такова обвинение, дори ако в хода на процеса бъде оправдан поради липса на достатъчно доказателства.

За разлика от проституцията, при трафика на хора нещата не стоят така. Това е тежко престъпление, извършвано предимно от организирани престъпни групи; много често то е с международен

елемент. За трафик на хора съществува легална дефиниция в чл. 3 на Протокола за предотвратяване, спиране и санкциониране на трафика на хора и особено на жени и деца, допълващ Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност, добил известност като "Протокола от Палермо": "Трафик на хора" означава набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама, подвеждане, злоупотреба с власт или с уязвимостта на дадени лица или чрез даване и получаване на плащания или други ползи за получаване съгласието на лице, което има контрол върху друго лице, с цел експлоатиране. Експлоатацията включва като минимум експлоатиране на проституцията на други лица или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или дейности, сходни с робството, заробване или отнемане на телесни органи;

Тази законова дефиниция е взета предвид при изменението на НК на Р. България, с което в него се създава нов раздел IX, озаглавен «Трафик на хора» (ДВ бр. 92/2002). С този текст деянието се инкриминира. В общия състав изрично е предвидено, че съгласието на жертвата е ирелевантен факт, с което правната норма става по-рестриктивна.

Други европейски страни инкорпорираха цитирания текст директно във вътрешното си законодателство, с което се постига унифициране на понятията. За пример може да се посочи Косово – сръбска провинция под управлението на UNMIK – специална мисия на ООН. Във временното въведените наказателен кодекс понятието е заимствано директно от Протокола от Палермо. Така е и в повечето страни от региона, които след периода на военни конфликти се изправиха пред необходимостта от коренни реформи в своето законодателство.

Ключова дума в този законов текст е "експлоатация". Терминът най-общо се отнася за използване на нещо, най-вече предмет,

ПУ беше домакин на международна конференция по хранителна физика

Гл. ас. д-р Теменужка ЙОВЧЕВА

гл. ас. Мария МАРУДОВА

От 24 до 27.09.2008 г. Физическият и Химическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ бяха домакини на 8-та Международна конференция по хранителна физика (8th International Conference of Food Physicists). Тя се организира от името на Международното общество на хранителните физици (International Society of Food Physicists).

Първата конференция е проведена през 1994 г. в Будапеща, Унгария. Следват конференции в Букурещ (Румъния) – 1996, Люблин (Полша) – 1998, Истанбул (Турция) – 2000, Бърно (Чешка Република) – 2002, Печ (Унгария) – 2004 и Сента (Сърбия) – 2006. Съорганизатор на конференцията бяха Българската академия на науките, Институтът по полимери, Лабораторията по биоактивни полимери. Конференцията бе спонсорирана от: Лабтех, Винарска изба „Нов живот“ (Брестовица), Енотека

„Бендида“, Институт по консервна промишленост – Пловдив и мандра „Филипополис“. Участваха около 80 учени в областта на хранителната промишленост от 11 страни – България, Турция, Унгария, Естония, Чешка Република, Словакия, Латвия, Румъния, Албания, Франция и Белгия.

Конференцията беше открита в 5-та аудитория на 24.09.2008 г. от заместник-декана по научната работа на Физическия факултет доц. д-р Тинко Ефтимов, след което последваха поздравителни адре-

Работен момент от конференцията

си от председателя на Съюза на хранителните физици проф. Сабо (Унгария) и заместник-ректора по науката проф. дхн Георги Андреев.

Заседанията на Конференцията бяха разделени в 6 тематични направления – Качество и контрол на храните, Физични методи за характеризирание на храните, Полимерите и нанотехнологиите в хранителната наука, Недеструктивни методи за характеризирание на храни, Реология на хранителните продукти и Радиоактивно замърсяване в хранителния сектор. Бяха проведени две постерни сесии.

По време на конференцията бяха организирани три производствени екскурзии – NIR лаборатория на ИКП (Пловдив), Лаборатория по сензорен анализ (ИКП-Пловдив) и винарска изба „Нов живот“, Брестовица.

Конференцията продължи дългогодишната традиция на важен

международен форум за всички, работещи в областта на хранително-вкусовата промишленост и по конкретно в областта на хранителната физика и физикохимия.

Конференцията предложи изключителна възможност за непосредствени контакти на представители от промишлеността или фирми с учени от различни академични общности и създава предпоставки за разработване на съвместни проекти. Нещо повече, конференцията предостави изключителна възможност за представяне на нови видове оборудване и апаратура, както и на нови методи за анализ и контрол на качеството на храните.

Материалите по конференцията ще бъдат отпечатани след рецензиране в списание „Journal of Food Physics“. Подробна информация може да се намери на интернет адреса на конференцията: <http://icfp2008.uni-plovdiv.bg>.

ПРОСТИТУЦИЯ не е ...

➔ от стр. 14

уред, но в конкретния случай има смисъл на използване на някоя с цел извличане на материална или друга облага. В социологията, политиката, историята, икономиката, експлоатацията се свързва с използването на определена група хора, с цел извличане на различни видове печалба. Често те са третираны несправедливо, дори жестоко.

Специално при трафик с цел сексуална експлоатация се открива общ елемент с проституцията. Това е заплащането за сексуалната услуга. Това обаче е така само от страна на клиента, който потребява услугата. Разликите са съществени – тук плащането се приема не от лицето, извършило услугата или негов представител (сводник, менажер, агент – «мама сан» например), а от трафиканта, който е организатор на «предприятието» и реализира доход като експлоатира жертвата си като природен ресурс.

Когато вече е въввлечена в трафик, жертвата е лишена от възможност да действа по своя воля, тя е заставена да изпълнява чужда воля. Тя не може да откаже извършването на услугата, не решава сама кога и с кого да практикува – тя е насилвана да го прави непрекъснато. Разбира се, че не е в нейна

власт да прекрати дейността си, да се «откаже».

Методите за принуда са най-различни – отнемане документите за самоличност, побоища, насилие, нередко принудително поставяне в наркозависимост. Жертвите на трафик, изведени извън своята страна, са заплашвани да не бягат и търсят съдействие на полицията под страх от наказание за нелегално пребиваване на чужда територия.

Такива жертви обикновено са подлъгвани с примамливи обещания за добра работа, лек живот и бързо забогатяване, но вместо това намират нечовешко отношение и брутално нарушаване на исконните им човешки права. Те се нуждаят от помощта на обществото, тъй като са принуждавани към тази дейност против волята им. Ето защо неправилно е такива жени да бъдат разглеждани като проститутки, «жрици на любовта», «свежа плът», или да се определят с други подобни квалификации. Те са жертва на едно от най-антихуманните престъпления на нашето съвремие – модерната форма на робство, противозаконното използване на човека – трафик на хора.

Актьорите стартираха със спектакъл

Специален подбор от невероятни таланти и бъдещи звезди на българския театър и кино нарекоха себе си първокурсниците от специалността Актьорство за драматичен театър. В Международния ден на музиката – 1 октомври, те получиха тържествено студентски си книжки, като преди това с артистичните си умения на сцената спечелиха ритмичните аплодисменти на публиката в пълната зала на Учебния театър.

Пред погледа на доц. Виолета Гиндева младите изпълнители дадоха знак за развитие. Да се реализират на сцените, за които мечтаят, им пожела деканът на Педагогическия факултет доц. д-р Дора Левтерова.

Иска ми се да практикувате свещената професия актьор в България, каза доц. д-р Бисер Дамянов, ръководител на катедра «Естетическо възпитание».

Преданията за заточението и последните дни на патриарх Евтимий

Петър ДЕРВИШЕВ

Евтимий е роден около 1320 – 1330 г. Някои изследователи са на мнение, че това е станало в Търново, както и че произхожда от видния род на Цамблаковци. Още като млад, привлечен от славата на Теодосий Търновски, той отива в Килифаревския манастир, където става един от най-ревностните му ученици и отлично усвоява учението на исихазма. През 1363 г. заминава за Византия и в течение на няколко години пребивава в различни манастири като Студийския, лаврата „Св. Атанасий“ и Зографския.

Завръщайки се в Търново, той основава манастира Св. Троица, където, заобиколен от ученици, полага основите на Търновската книжовна школа и извършва изключително важна литургична и правописно-езикова реформа, целяща да внесе единство в правописа и литературния език и написва огромно количество жития, похвални слова и послания.

Избран за български патриарх, той остава такъв до 1393 г., когато след падането на Търновград под ударите на османските турци е свален от поста си и през 1394 г. е заточен в Бачковския манастир, където продължава книжовната си дейност и умира около 1402 г.

Няма никакви историографски данни откъде е минал пътят на Евтимиевото заточение, но една легенда ни спира в град Плачковци край Трявна. Тя разказва, че когато множеството търновци, съпровождащи Патриарха, пристигнало до местността, където се намира днешният град, турците спрели голяма част от тях и не им позволили да продължат понататък. Хората се заселили на това място, а новото селище получило името си от многото сълзи, които били пролетити тук.

По-нататък преданието ни отвежда до с. Патриарх Евтимово, намиращо се недалеч от Асеновград. Старото му име било Пранга, което на турски ще рече „окови“. Има много легенди за това име, но една от тях гласи, че оттук по време на заточението е минал конвойт на Патриарха и че тук турците

за първи път свалили оковите му. Затова селото било наречено Пранга, а впоследствие Патриарх Евтимово.

Така или иначе според историческите данни пътят на заточението му завършва в Бачковския манастир, където Евтимий твори до края на живота си.

За това научаваме от една приписка в така наречения „Ловешки“ или „Неделчев“ апокрифен сборник от XV в., в който се казва следното:

„Тогава и Евтимий бе в Станимашко заточен, дето и завърши живота си като остави много книжовни трудове... Понеже храмът на Петриотиса бе съборен до основи от владетелите на нечестивите времена, затова и гробът на светеца незнаен остава до днес.“

Станимашко е старото име на Асеновградско, а Св. Богородица Петриотиса се е казвал съборният храм на Бачковския манастир, съборен около средата на XV в. и възстановен през 1604 година.

Съществува предание, че Патриарх Евтимий е починал в манастира през 1404 г. и оттогава на мястото, където е бил гробът му, се палело кандило. Това споделила в началото на XX век възрастна жена от Асеновград на архимандрит Паисий, тогавашен игумен на манастира, който не без знанието на Светия Синод предприема разкопки и на 20 ноември 1905 г. открива мощите

на светеца под камбанарията на храма „Св. Архангели“. В гроба има патриаршеско одеяние, инсигнии и свит на руло оловен надпис, който указва, че тук е гробът на Евтимий, Търновски патриарх.

Назначена е синодална комисия в състав: протосингел Неофит (впоследствие Видински митрополит), йеродякон Григорий и професор Васил Златарски, която с доклад освидетелства разкритието за вярно, а мощите са изложени за поклонение.

Първоначално те лежат увити в платно под престола на главната църква на манастира. Но след 1962 година са преместени в специално пригодено сандъче в предната дясна част на храма „Св. Архангели“, там където сега е камбанарията на манастира, след което незнайно как попадат в склада, където се събират угарките от свещи и биват забравени.

Новъпреки това и до днес някои историци са убедени, че Бачковския манастир не е мястото на кончината на Св. Евтимий Търновски.

Любопитното е, че още през XV век не се знае къде е гробът на светеца. Може би отговор на това ще ни даде една легенда, упорито битуваща из Средните Родопи.

Според нея заради притесненията от страна на гръцките владци, управляващи тогава Бачковския манастир и поради непосредствената заплаха за живота на Евтимий, трима чепеларци и двама райковци го отвели оттам и го укривали в една пещера около днешното село Стойките и в малък параклис на прохода Ешек кулак край същото село.

Съвсем недалеч оттук е красивото родопско селце Гела. Това селище, датиращо от дълбока тракийска древност,

също претендира, че е дало последен пристан на Евтимий. Малкото дори за родопските предстани село разполага с два православни храма, вторият от които – „Св. Троица“ – е изграден върху останките на триапсидна средновековна църква, носеща по предание същото име. Около този храм са разкрити останки от средновековен манастирски комплекс, известен от преданието като „Св. св. Константин и Елена“, а през 1936 г. при строежа на къщата на свещеник С. Гармашов строителите попадат на гроб, в който е погребан висш духовник. Починалият е погребан в седнала поза, имал е скиптър със златна дръжка, около която били увити две змии от слонова кост, както и златна корона. Старите хора от селото твърдят, че техните родители са виждали този скиптър и че погребаният духовник е Патриарх Евтимий. Като косвено доказателство хората привеждат и името на близката местност, която се казва Владишка гора.

На петдесетина километра на изток оттук се намират двете села Славейно и Петково. Има старо поверие, че те са основани от търновски боляри, споделили Евтимиевото заточение и заселили се по тези места след неговата кончина. А в Славейно дори се разказва, че Евтимий е погребан в недалечната местност Имарет дере, където също са разкрити останки от малък манастирски комплекс, който е бил метох на Бачковския манастир, както и гроб на висш църковен сановник.

Но да се върнем на нашата легенда. Тя твърди, че след като е укриван край село Стойките, Свети Евтимий е преведен до Райково, днес квартал на Смолян, където е укриван в дома на някой си райковец по прякор Мархолата.

Един ентузиаст-изследовател – Никола Иванов – през

Икона на Патриарх Евтимий

МГУ за първи път в Пловдив

Семинарът, на който присъстваха 108 преподаватели по руски език от цялата страна, беше открит от заместник-декана на Филологическия факултет гл. ас. д-р Надя Чернева. Тя отбеляза, че домакинството на този семинар е и признание за русистиката в Пловдив и региона. Първо думата за приветствие беше предоставена на съорганизаторите от Русия в лицето на доц. Вера Степаненко – заместник-директор на Центъра за международно образование. От името на академичното ръководство на ПУ участниците бяха поздравени от заместник-ректора доц. д-р Запрян Козлуджов, който заяви, че принадлежи към поколение, за което руският език е бил прозо-

Пловдивският университет беше домакин на Международен методически семинар за преподаватели по руски език, който се проведе на 25 и 26 септември. Лектори бяха специалисти от Центъра за международно образование към Московския държавен университет „Михаил В. Ломоносов“.

рец към световната наука и култура. Деканът на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов отбеляза засилващия се интерес към специалностите с руски език. Специалността „Руска филология“ той определи като една от най-предпочитаните и най-добре обезпечена с преподавателски кадри. Заместник-кметът на Община Пловдив г-н Красимир Ангелов

изрази готовността на градското ръководство да съдейства за разширяване на обучението по руски език на територията на общината.

По време на семинара бяха разгледани следните теми: „Съвременен състояние на руския език в контекста на преподаването му като чужд език“, „Учебник по руски език от ново поколение за чужденци“, „Проблеми на мотива-

цията в обучението по руски език“, „Отчитане на психологическите особености при изучаването на чужд език“, „Държавна тестова система в Русия“ и др.

Семинарът се проведе със съдействието на Министерството на образованието и науката на Република България, Посолството на Руската Федерация в Република България и Руския културно-информационен център и е част от Годишната на Русия в България. Той беше съпътстван от изложба на методическа литература на руски. Въпреки лошото време, организаторите успяха да осигурят и богата културна програма за гостите.

„Пловдивски университет“

➔ от стр. 16

1925 година открива в Райково Ангел Мархолов, който му разказва, че според останалото в техния род предание в дома им бил доведен Търновският патриарх Евтимий, крит в някакво подземие и отведен нейде на юг, но някъде между Мадан и Елехче (днешното село Старцево) двама от съпровождащите го райковци били убити, а Патриарх Евтимий бил отведен в село Кирили, днешното село Бенковски край Златоград.

В онези години днешното българомохамеданско село Бенковски, намиращо се на десетина километра източно от Златоград, тогава се е наричало Кирили и е било център на голям метох на Бачковския манастир. Днешната джамия е била черква, а медресето (мохамеданското училище) е било помещението (килии) за идващи на поклонение богомолци. Един вариант на преданието разказва, че Евтимий приключва земния си път тук и е погребан пред олтара на тогавашната черква.

Когато години след това районът е помохамеданчен, черквата е обърната на джамия, а килиите в медресе.

През 1928 г. Никола Иванов, който също е тръгнал по следите на тази легенда, попада в с. Бенковски, където се свързва с местната учителка. Тя го развежда из медресето, джамията

Преданията за заточението ...

и околността, като му показва една яма за гасене на вар на изток от джамията. Учителката му разказва, че при копането на ямата намерили върху нея надгробна плоча с надписи на славянски език, а в гроба – погребан свещеник, върху когото имало кръст, евангелие и някакви ръкописи. Всичко това било прибрано от богат турчин.

Друг вариант на тази легенда разказва също, че Св. Евтимий Търновски идва доброволно по тези места, за да се бори срещу ширещата се тук павликянско-богомилска ерес. Знае се, че в Източните Родопи са живели компактни маси от богомили, като следите им могат да бъдат видени и днес – в името на съседното село Дедец – име, което са носели старейшините на богомилите.

Не много далеч оттук, на територията на съседна Гърция, се намира село Манастир, носещо днес гръцкото име Монастирион. То отстои на 15 км по въздушна линия от българското село Черничево. Там местната легенда разказва, че вековният чинар в центъра на селото до чешмата е посаден от ръката на самия Евтимий. Старите хора, мюсюлмани, и до днес помнят и показват мястото на черквата, а в землището

на селото има местности като Иванков гроб, Търновица и Владиков гроб. Сказанието твърди, че именно в местността Владиков гроб е погребан последният патриарх на Втората българска държава.

Подобни предания се срещат и доста по-далеч оттук. Хората от странджанското село Граматиково разказват, че селото им е основано от граматници от свитата на Евтимий, минал оттам на път за заточението му в Диарбекир.

Но след десетина години ентузиастът Иванов се завръща в селата от Златоградския край и продължава да търси следите на легендата из околността. Обикаля околните села и месеци наред разговаря с хората, докато... Но нека дадем думата нему, като предадем разказа му почти изцяло, защото той е изумителен:

„От стари хора можах да откопча следното: „... Кога е било не знаем, но тук е било българско и ние сме били християни. Имали сме си наши църкви, а нашите най-стари жени даже и сега по наследство носят на гърдите си на голо малки кръстчета или зашита в муски, за да не ги забележат младите. ... През това именно време от Кирили е бил докаран много остарял и побелял поп в Дранговската църква, а по-после е бил пре-

местен в Яковишката. Там престоял доста дълго време и най-после е бил вдигнат от турския аскер и закаран в манастира при Чакърлъ-джамия. Този стар наш поп е събирал стари и млади в Яковишката църква и ги е поучавал на добро. Разправял им е, че той бил от Търново и когато турците заробили града, него подкарвали насам и досега го разкарвали от църква на църква, от манастир на манастир, от колиби в колиби. Той не се оплаквал, но казвал: Пазете си вярата и българщината. Ще дойде ден, когато пак ще стане българско и вие ще се радвате на новото си царство. Тоя поп раздавал малки кръстчета за спомен, та и сега още се намират от тях и ги носят нашите жени за здраве и щастие...“

Този разказ, записан през 1939 година, на пръв поглед слага край на догадките тук ли е прекарал последните си дни Св. Евтимий Търновски или не. Независимо от смайващото си съдържание, той не може да бъде приет като окончателно доказателство, че гробът на светеца е някъде в района на селата от Златоградско. Засега най-убедителна си остава хипотезата, поддържана от болшинството учени, че Свети Евтимий, патриарх Търновски е починал и погребан в Бачковския манастир край Асеновград.

Разговор с доц. д-р Владимир Янев за „Литературният Пловдив от XIX век до наши дни“

– **Колко време отне писането на книгата?**

– Първите ми проучвания по темата за литературата на Пловдив са от 1981 година, а по вече оформения замисъл съм работил плътно две години.

– **Платиха ли хонорар?**

– Да, изчислих, че откакто съм започнал проучванията до окончателния вариант се падат по около 40 лева на година.

– **Значи не си доволен от издателство „Хермес“...**

– Доволен е слабо казано – не съм срещал и едва ли ще срещна такова внимание към литературния ми труд.

– **От Стойо Вартоломеев ли?**

– Съгласието за издаването от собственика на престижното издателство е в основата на всичко и аз съм му изключително благодарен.

– **С кого работехте?**

– С удивителни специалисти: директорът Валентин Георгиев беше пряко ангажиран с всичко; рецензентът Иван Русков ми даде много ценни препоръки; редакторката Евдокия Емануилова положи голям труд; Костадин Чаушев свърши прекрасна работа като компютърен спец; същото мога да кажа за художника Георги Станков и отговорния редактор Ангелин Мичев, за коректорката Невена Здравкова.

– **Владимир Балчев е предоставил ценни снимки.**

– Адашт ми е удивителен човек и аз се гордея, че сме приятели.

– **Благодарен си на много хора.**

– Гордея се с тях, което съм фиксира в предговора на книгата – няма никога да забравя помощта на колеги от универ-

ситета и на писатели, които са с неоеценим принос за общото ни дело.

– **Какво е усещането да си до такива пловдивски енциклопедисти като Лука Касъров, Стефан Памуков, Георги Райчевски, Иван Куцаров, Юлия Николова?**

– Малко срамничко е, но какво да се направи – покрай тях и аз „даламберяха“.

– **Тоест?**

– Д’Аламбер е един от великите френски енциклопедисти, а неологизмът е мой.

– **Посвещението на книгата гласи: „На моя град, раждащ жаждата за памет; на Георги Райчевски – създателя на „Пловдивска енциклопедия“: с вярата, че Словото е неунищожио“.**

– Вярвам в неунищожимостта на Словото, без стореното от Георги Райчевски нямаше да я има и моята книга, а Пловдив заслужава много повече от това, което съм направил и се старая да правя.

– **Какво се стараяш да правиш?**

– Да продължавам да чета по 200 страници и да пиша по 2 всеки божи ден.

– **А хората ще четат ли тази твоя нова книга?**

– Да, защото са хора от високо качество – пловдивчани.

– **Ами студентите?**

– Някои от някогашните – да; сегашните не четат.

– **Колко автори са обект на внимание в книгата?**

– Портретно са представени 257 творци; характеризирани

накратко или споменати са още 905 имена на пловдивски, както и на още около 300 на извънпловдивски автори от Омир до Умберто Еко за калабалък.

– **На задната корица са изведени кратки мнения на писатели и изследователи за книгата – кое от тях би цитирал?**

– Всичките, плюс непоместените по технически причини (за което се извинявам на Евдокия Емануилова, Николай Заяков, Димитър Атанасов, Иван Русков).

– **И все пак?**

– (Смее се)

Все пак казах на Георги Райчевски, че се отричам от фразата му: «И всичко е направено въпреки късогледството на «културните» чиновници, лишени от усет и сърце за този безсмъртен град».

– **Страх те е от чиновниците и началниците, че няма да ти присъдят наградата «Пловдив»?!**

– Точно така – като се има предвид, че аз отдавна тайно, а от известно време и публично съм се отказал от участия във всякакви журита и награди, ако ще и Нобеловата да е.

– **Защо?**

– Защото литературата не е състезание с другите, а със себе си.

– **Все пак не искаш ли да си първи?**

– Искам първи да са трите «Л»: литературата, Лили (жена ми), Локо (Пловдив)!

– **Както вървят работите, единствено възможно е първенството на Лили Янева.**

– Тя е единствената – моето най-добро постижение с два допълнителни бонуса: дъщерите ни Моника и Стефка.

– **И все пак на 6 септември тази година прие наградата на Литературна лига «Стига» в Първо частно поетично лозе, връчена ти от Брата Георги Янев.**

– Безпринципно приех, но какво да се прави – получих обявление, с което бях обявен за «Класик № 1» и едни ботуши от Първата световна война, за да газя по-смело из българската литературна кал.

– **Там за «Класик № 1» беше обявен и Христо Карастоянов, който получи френски ключ.**

– Не ми стана ясна символиката на ключа, а при нас № 2 няма, но виждаш ли как вгорчават живота наградите – все ще наредят някой друг след теб и дори до теб, ако и това да е иначе нелишеният от известна дарба (може би?!), полукласик от Ямбол.

– **Автор си на 21 книги в различни литературни жанрове, а тази е 22-та.**

– Дано не заслужава две двойки, но и така да е – ще имам право на ликвидационна сесия.

– **Да разбирам ли, че се надяваш на второ допълнено издание?**

– Разбира се – аз живея, чета, пиша, както и умирам да препрочитам и да пренаписвам.

– **С коя фраза от „Литературният Пловдив“ би искал да завършим?**

– Не да завършим, а да започнем: „Да живееш в Пловдив, значи да живееш с духовността на Пловдив, да я познаваш и умножаваш“.

Интервю на Тильо Тилев

Писатели и изследователи за тази книга

Няма нищо по-естествено точно Владимир Янев да бъде авторът на този безценен пътеводител в литературните и културни дебни на Пловдив и на цяло Българско. Полезно четиво в космополитния ни и безпаметен свят!

Георги Чобанов

Имам си една мечта след тази книга на Владимир Янев. Искам да стана кмет на Пловдив! Ще откупя авторските права, ще задържа

изследователя на всеки пет години да я допълва, а аз – кметът, ще я издавам в огромен тираж и ще я подарявам с гордост на всеки гост на Пловдив.

Георги Янев

„Литературният Пловдив“ е от книгите, към които човек се връща отново и отново.

Димитър Атанасов

Вазов писа драмка за заблудване в шумачето на българската

литература. Янев – окраска за страстите на хълма на българската литература. По листата им ще ги познаете.

Иван Русков

Славен труд за поривите на духа под нашите ту ласкави, ту смръщени небеса. Само Владимир Янев може да го стори с такава всеотдайност, обич и щедрост.

Димитър Кирков

„Литературният Пловдив“ е

по възрожденски полезна книжина, каквито са и двете пловдивски библии – „Пловдивска хроника“ на Никола Алваджиев и „Пловдивската симетрична къща“ на арх. Христо Пеев. Който е хванал перото в Пловдив или на път оттук е надраскал нещо – все едно тривиално или гениално, дано да влиза в бъдещите издания на тази отворена енциклопедия.

Антон Баев

Университетът се сдобри с двама класици № 1

Поети, белетристи и критици от цялата страна се събраха на 6 септември на Първо частно поетично лозе в старозагорския квартал Дъбрава, където за 9-ти път бяха раздадени наградите на Литературна лига „Стига“. Лозето е собственост на Георги Янев – литературен критик, уредник на къща музей „Гео Милев“ и едноличен и несменяем лидер на Литературна лига „Стига“.

Наградите се връчват ежегодно и имат морален и материален характер. Говорителят Христо Карастоянов сведе до присъстващите решението, в което се казваше: След проведени бурни дебати, станали между 09 юни и 09 септември 2008 година, Лидерът на Литературна лига „Стига“ единодушно реши да бъдат връчени следните награди (ще ги съобщим по-надолу, защото тук ще направим една вметка).

Вметка: Най-много награди заслужиха хора, свързани по един или друг начин с Пловдивския университет. Забележително е, че Лидерът на Лигата е „изследвал“ първия си семестър в ПУ, а останалото време на студентство-

то си е прекарал в Търново.

Ето и наградените автори, свързани с ПУ. Преходната Голяма Национална награда „Стига“ бе присъдена на двама души. На поета Румен Денев за недостижимост в художествеността и във връзка с младата му петдесетгодишна. На

Тильо Тилев – за недостижимост в говорещото поетическо мълчание и във връзка с предстоящата му след няколко години 50-годишнина.

Националната награда „Стига“ за млад автор бе присъдена на Моника Янева за изследването ѝ върху сръбския сюрреалист Марко Ристич „Рицарят на ирационалното“.

Специалната национална награда за укрепване на дружбата между недружелюбните славяни и за изключителни постижения в науката и в художествения превод се присъжда на сп. „Славянски диалози“ с главен редактор доц. д-р Жоржета Чолакова.

ната река – думи за Георги Богданов“ и за десетките му довършени и недописани все още ръкописи.

Литературна лига „Стига“ обяви за Класик № 1 и писателя Христо Карастоянов за книгите му „Съпротива.net“, „ЕГН: Годината на тигъра“, „2007: Оцелели спомени“, „Атлантида: деяния“, както и англоезичната „Атлантис: актове“. И всичко туй излязло само за една година.

Към хората на ПУ трябва да добавим и коменданта на Лигата писателят Веселин Стоянов, който тази година беше и фотограф. А за протокола ще съобщим и имената на останалите наградени. Иван Груев, Димитър Няголов и Тихомир Етърски.

Накрая естествено трябва да благодарим на Лидера Георги Янев – за любезното домакинство, и на турския поет Халми Хашам, който беше спонсор на ешмедемето (курбана, приготвен от поета Кольо Александров).

„Пловдивски университет“

ЗАДАЧИ. ГЛАЗОБЕЛЪСКАНИЦИ

1.Трима мъдреци, изморени след дълъг спор заспали. Шегобиец, минавайки край тях, нацапа челата им с черен въглен. Мъдреците се събудили, погледнали се и всеки започнал да се смее, мислейки, че той е чист. Изведнъж най-мъдрият от тях престанал да се смее, защото се досетил, че и неговото чело е изцапано. Как е разсъждавал той?

2.Коварен въпрос. Намирате се на 2 км от гарата, а влакът тръгва след 2 минути. Ако изминете първия километър със скорост 30 км/час, с каква скорост трябва да се движите втория километър?

Отговори на задачите от миналия брой

- 1.Рибата тежи 8 кг: 1 кг – опашката, 3 кг – главата, 4 кг – тялото.
- 2.Имаме 9 петкилограмови торби и 15 трикилограмови.
- 3.Минималният брой опити е: 9,8,7,6,5,4,3,2.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Рицари

Студент на изпит по физика. Преписал е всичко от пишова и доволен предава листа. Доцентът сочи някаква завъртулка във формулата и пита:

- Какво е това тук, колега?

- Ами С - скоростта на светлината.

- Ех, колега... Това е скоба... Дай си книжката - три.

Изпращат английски шпионин в България, с маскировка като чужд студент. След два дена го разобличават и го връщат обратно.

- Как те хванаха? - питат го шефовете му.

- Ами на лекциите - всички спят, а аз си водя записки, и ме разкриха. Пращат друг шпионин, той се връща след месец.

- Как те хванаха?

- Ами на лекциите всички спят, и аз спя. В общезиетието всички пият, а аз уча - и ме разкриха.

Пращат трети шпионин, той изкарва половин година и се връща.

- Тебе пък как те хванаха?

- Ами на лекциите всички спят, и аз спя. В общезиетието всички пият, и аз пия. Обаче като дойде сесията - всички си взеха изпитите, а мен ме скъсах на английския.

Кандидатски и ученически бисери от изминала но история

Бисерите, които ви предлагаме, са от кандидатстудентския изпит по история в Пловдивския университет, чиято тема бе „Любен Каравелов и Васил Левски – дейци на националноосвободителното движение“. Запазен е автентичният правопис от текстовете.

*След превземането на България от Османската империя, българският народ пада така, както се срутва една стара ограда.

*Любен Каравел и Васил Левски – първородни дейци за национална свобода.

*Любен Каравелов още от малък започва да учи много сериозно. Като завършва основното си образование в България той заминава за чужбина, където не спира да мисли за собственото си родно място. След известно време Каравелов започва да пише статии за известни вестници в Европа по въпроси за българския народ.

*Каравелов учи като любител в Мусковския университет. Там той е запленил от обаятелните личности на руската интелигенция, като Менделеев, Толстой, Достоевски и други. В същото време Каравелов работи като международен представител на руският вестник „Голос“.

*Каравелов постъпва като доброволец в Историческия факултет на Мусковския университет.

*Каравелов работи като печатарски работник и издава вестник „Дума“.

*Каравелов завършва началното си образование в Карловското училище, а по-късно постъпва като студент в Пловдив.

*Любен Каравелов отива при вуйчо си в Охрид, след това заминава за Германия и Русия, а там слуша лекции, на които обръща внимание и след това прилага в своята страна.

*В Русия Любен Каравелов уформя своите публицистични, литературни, научни и революционни възгледи.

*Васил Левски е роден на 6 (18) юли 1873 година в Копривщица. Там той завършва местното училище до втори клас с пълно шест. Участва в четата на Филип Тотю. От периодът му в четата е и прозвището му – Левски.

*Картината на „Тайната вечеря“ представлява събирането на един от комитетите на Левски.

*Във България организацията на Левски вървяла стремглаво напред. Нещата вървели много добре, докато помощникът му Димитър Общи не решил да ограби Арбаконашката поща (Турската банка в Абанарконак).

*Васил Левски е най-добрият актьор и майстор на камуфлажа. Той е обеден и сигорен в революционната идея на Раковски.

*Васил Левски е неопхватна и високо скроена личност.

*Той въвежда тайна поща и тайна полиция, чрез която революционните комитети поддържат връзка и осъществяват контакти.

*Левски зашива архива в самара на якето си.

*БРЦК има свои подкомитети – БРЦК София и БРЦК Цариград.

*На процеса в София защитник на Левски е самият Ботев, който по превъзходен начин защитава апостола, но присъдата на турския съд е категорична. Така на 7 февруари 1873, рано сутринта, някъде в покрайнините на град София, е обесен синът на Майка България, Левски. Апостола е един светъл пример, на който трябва да се поддържа.

*Левски в тинейджърска възраст отива да учи при вуйчо си. Там той чиракува, след известен период обаче разбира, че това не е неговото призвание и започва да работи в името на революционната дейност. Левски сформира редица тайни комитети в страната. Посещава почти всяко кътче на територията на България. Той печели многобройни привърженици, готови да го последват в уречения момент. Печели обаче и недоволството на Османската империя, която започва да го

издирва. Левски заминава за Букорещ, където се свързва с останалите българи и там той продължава дейността си. После се връща.

*Левски смята, че организирането на въстание трябва да започне от вътрешността на страната и именно заради това обикаля България и събира населението като му напомня за миналите времена, осведомява го за предстоящи събития чрез организирането на тайни срещи в различните градове

*През 1863 в манастира долитат апелите на Г.Раковски, призоваващи българската младеж да се запише в Белградската легия. Без да се замисли Левски захвърля монашеското си расо и се озовава в Белград.

*Васил Левски е обесен край Софийските полета през пролетта на 1873 г.

*Българският народ е вече пробуден за нови борби срещу вековния поробител.

*Българското революционно мислене на Левски, Ботев, Раковски и Каравелов събужда

огнетения български народ за борба срещу поробителите.

*XIX век се свързва неизбежно с имената на двамата от най-славните ни революционери – Любен Каравелов и Апостола на България Васил Левски. Васил Левски е главният виновник за създаването на БРЦК и изобщо за Българското национално-революционно движение и мисълта за свободата, както и неговия спътник Любен Каравелов.

*След като неколкотно Дякона и Каравелов потърсили помоща на нашите съседи, стигнали до този извот, че Родината ще трябва да отбраняваме и да не разчитаме на някого.

*Левски е предприемал походи из страната и при един се запознава и живее с Христо Ботев в една изоставена вятърна мелница (в една хижа на Стара планина).

*В хода на подготовката на

априлското въстание Левски започва походи из България, където създава много градски и селски комитети.

*Васил Левски (1737-1773) е обхождал и търсел нови предпоставки за развитие на революционното дело в комитетите. Дори се остановили връзки със Влашко, Русия и Сърбия, където имало български емигранти готови да се организират и подпомогнат освобождението.

*Малката искрица, горяща в очите на всеки един българин, това желание за свобода и независимост, постепенно се разгаря и засилва, докато накрая се превръща в пожар.

*На 18.2.1873 Левски е заловен край София и обесен на 19.2.1873 в центъра на София.

*В борбата на Каравелов и Левски им помага само една страна с опит в бунтовете – Македония.

*В разгара на осърдната дейност Димитър Общи се дължи в разрез с всички установени норми.

*Всячески вече огромния титан Османската империя, малко по малко и си отивала и помен нямало за славното и минало.

*Делото на Апостола подготвя народа за най-отечествената битка, която българският народ познава – битката за освобождение от чуждия тиранин.

*В момента, в който пада от бесилото, Левски се издига в пантеона на българските национални герои, за да заеме най-високото място там, което му принадлежи.

*Документи и извори - на турската администрация, на балканските страни и на САЩ, от Цариградската конференция...

*Ех –ех късмет! Добре, че имаше предварителен изпит!

**Бисерите събра
доц. д-р Валентин ПЕТРУСЕНКО**

